

РЕЧНИК

НА ОСНОВНИТЕ ТЕРМИНИ,

СВЪРЗАНИ

С ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА

Осъществено с финансовата помощ на посолството на Кралство Холандия по специалния фонд МАТРА/КАП

ЦЕНТЪР ЗА ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ ЕнЕфект

РЕЧНИК

НА ОСНОВНИТЕ ТЕРМИНИ, СВЪРЗАНИ С ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА

Първо издание

София, 2002 година

Разработването и публикуването на този терминологичен речник бе осъществено с финансовата помощ на посолството на Кралство Холандия по специалния фонд за подпомагане на прехода в България МАТРА/КАП.

Речникът е разработен от Центъра за енергийна ефективност ЕнЕфект със съдействието на Министерството на околната среда и водите, на Звеното за Съвместно изпълнение и на Институт по енергетика АД.

ВЪВЕДЕНИЕ

България ратифицира Конвенцията на ОН по изменението на климата през 1995 г. и оттогава страната предприема редица дейности за изпълнение на своите задължения по нея. С ратифицирането на Протокола от Киото през юли 2002 г. България поема и количествени задължения за намаляване на емисиите на парникови газове с 8% спрямо нивата на емисиите през базисната 1988 г. За да се изпълнят поетите задължения, е необходимо да се предприемат действия в широк обхват от правителствените органи, от обществената и частния сектор, от гражданите.

Терминологията по проблемите на изменението на климата е специфична. Много от използваните термини са създадени или пригодени в последните 10 години. Използването на английски език като водещ официален език в преговорите по Конвенцията и Протокола е повлияло съществено върху речника на работещите в тази сфера. Преводът на български език в много случаи е буквален и невинаги отразява специфичните особености и смисъл на използваните думи.

Този речник е първи опит да се уеднаквят българските термини, използвани при работа по проблемите на изменението на климата, и да се даде тълкуване на техния смисъл в специфичния контекст. Речникът има за цел да създаде общ език и разбиране на всички заинтересувани групи и по този начин да даде възможност за пълноценно участие в развиващата се дейност за смекчаване на климатичните изменения.

Речникът съдържа три части:

- I. Участници в международните преговори по Рамковата конвенция на обединените нации по изменението на климата**
- II. Термини, свързани с изменението на климата**
- III. Англо-български речник.**

Част III съдържа отпратки към обяснителните текстове на термините, включени в първите две части.

СЪДЪРЖАНИЕ

Участници в международните преговори по Рамковата конвенция на обединените нации по изменението на климата	5
Термини, свързани с изменението на климата	15
Англо-български речник.	47

УЧАСТНИЦИ

в международните преговори
по Рамковата конвенция
на обединените нации
по изменението на климата

(1) Акредитирана независима организация
(*Accredited Independent Entity*)

Независима трета страна, акредитирана от Надзорния комитет по член 6 на Протокола от Киото, която определя дали един проект и про-изтичащите от него редуцирани емисии по източници или увеличени отстранявания от погълтителни отговарят на съответстващите изисквания.

(2) Бюро (на Конференцията на страните) (Bureau)

Бюрото отговаря за насочване на работата на Конференцията на страните. Състои се от 10 члена, които са делегирани представители на всяка от петте регионални групи, и включва председателя на Конференцията на страните, шест зам.-председатели, председателите на Спомагателния орган за научно-технически консултации и Спомагателния орган по изпълнението и докладчик. Освен това всеки спомагателен орган има свое собствено бюро.

(3) Група за екологичен интегритет (Environmental Integrity Group)

Група за участие в преговорите, състояща се от Мексико, Швейцария и Южна Корея. Основна цел на групата е да поддържа "екологичния интегритет" по време на преговорите, което за тези страни включва ограничаване на търговията с "горещ въздух" и на използването на погълтителите за изпълнение на задълженията на страните от Анекс Б на Протокола от Киото.

(4) Група на развитите страни извън Европейския съюз (JUSSCANNZ)

Непринадлежащите към Европейския съюз индустриално развити страни се срещат като група да обсъждат различни въпроси. Това са Япония, САЩ, Швейцария, Канада, Австралия, Норвегия, а Нова Зеландия, Исландия, Мексико и Република Корея могат също да участват в срещите.

(5) Групата "чадър" (Umbrella Group)

Група, състояща се от големи неевропейски развити страни, които понякога участват в преговорите по определени въпроси заедно.

(6) Групата на 77-те и Китай / Г77 и Китай
(*Group of 77 and China, or G77 and China*)

Г-77 е основана през 1967 г. под егидата на Конференцията на ООН за търговия и развитие (УНКТАД). Тя се стреми да хармонизира позициите на своите 132 развиващи се страни при преговорите.

(7) **Европейски съюз / ЕС** (*European Union, or EU*)

Като организация за регионална икономическа интеграция Европейският съюз може да бъде и е страна по Конвенцията. Той обаче няма право на глас отделно от своите страни членки. Европейският съюз може да бъде страна и по Протокола от Киото. Тъй като ЕС подписва Конвенцията под името Европейска икономическа общност, той запазва това име по въпросите, свързани с Конвенцията. ЕС е една от най-активните страни за влизането на Протокола от Киото в сила, като самият той го ратифицира на 31 май 2002 г. Членовете на Европейския съюз са Австрия, Белгия, Великобритания, Германия, Гърция, Дания, Ирландия, Испания, Италия, Люксембург, Португалия, Финландия, Франция, Холандия и Швеция.

(8) **Изпълнителен съвет на механизма "Чисто развитие" / Изпълнителен съвет** (*Clean Development Mechanism Executive Board, or CDM Executive Board / Executive Board*)

Член 12 на Протокола от Киото изисква създаването на Изпълнителен съвет за ръководство на механизма "Чисто развитие". Изпълнителният съвет е окончателно определен на Седмата конференция на страните през 2001 г. Конференцията на страните определя 10 членове и 10 заместници на изпълнителния съвет, избрани на регионален принцип. Изпълнителният съвет е упълномощен да одобрява методиките за определяне на базовите линии, да упражнява мониторинг върху плановете и гранциите на проектите, да акредитира юридическите лица, на които е възложена експлоатацията, да разработва и поддържа регистър по механизма "Чисто развитие" и др.

(9) **Комисия на ООН по устойчиво развитие**
(*UN Commission on Sustainable Development, or CSD*)

Комисията наблюдава изпълнението на "Дневен ред 21" - Планът за действие, приет на Световната среща в Рио де Жанейро, който е основополагащ документ за екологосъобразно устойчиво развитие през XXI век. Комисията по устойчиво развитие е съставена от представители на повече от 50 страни. Тя се занимава също с мониторинг на напредъка, постигнат от правителствата и агенциите в системата на ООН по изпълнение на поетите от тях задължения по РКОНИК.

(10) **Конференция на ООН за търговия и развитие / ЮНКТАД**
(*UN Conference on Trade and Development, or UNCTAD*)

Създадена през 1964 г. от Общото събрание на ООН, ЮНКТАД е основният орган на Общото събрание на ООН в областта на търговията и развитието. Основната ѝ цел е максимално разширяване на възможностите за търговия, инвестиции и развитие на развиващите се страни. ЮНКТАД изпълнява поставените цели чрез научноизследователска дейност, анализи на политиката, дискусии на междуправителствени орга-

низации, техническо сътрудничество и взаимодействие с бизнес сектора. ЮНКТАД има дългосрочна програма, която разглежда международната търговия с емисии. От 1991 г. насам тя издава публикации по редица ключови проблеми, като например икономическа ефективност, равнопоставеност, сертификация на данните от мониторинга, както и правни и институционални аспекти.

(11) Международна агенция по енергетика (МАЕ)

(International Energy Agency, or IEA)

Създадена през 1973 г. организация със седалище Париж, в която днес членуват 25 страни (членки на ОИСР). Първоначалната цел на МАЕ е да управлява в случаи на очакван недостиг на петрол. Освен това страните членки се договарят да обменят помежду си енергийна информация, да координират своите енергийни политики и да си сътрудничат в разработването на енергийни програми. Днес основната мисия на МАЕ остава непроменена, но организацията разширява своята дейност, като включва разпространението на статистическа и друга информация в областта на енергетиката и прави анализи в световен мащаб. Освен това Агенцията редовно представя доклади/отчети относно енергийната политика на страните членки и избрани страни, нечленуващи в нея.

(12) Междуправителствен комитет за преговори

(Intergovernmental Negotiating Committee)

Междуправителственият комитет за преговори е създаден с цел изготвяне на проекта за Конвенцията по изменението на климата и подготовка на Първата конференция на страните. Този комитет съществува в периода от февруари 1991 до февруари 1995 г.

(13) Междуправителствен комитет по изменение на климата

(Intergovernmental Panel on Climate Change, or IPCC)

Междуправителственият комитет по изменение на климата е създаден през 1988 г. от Световната организация по метеорология и Програмата на ООН по околна среда (ЮНЕП). Той извършва задълбочени проучвания на техническата и научната литература в световен мащаб и публикува аналитични доклади, които са всеобщо признати като най-надеждните съществуващи източници на информация относно изменението на климата. Освен това Междуправителственият комитет по изменение на климата работи по конкретни заявки от страна на спомагателните органи на Конвенцията.

(14) Наблюдател (Observer)

Конференцията на страните по РКОНИК и нейните спомагателни органи обикновено разрешават участието на наблюдатели на техните засе-

дания. Наблюдателите могат да бъдат ООН и нейните специализирани агенции, Международната агенция по атомна енергия, неангажирани страни и други правителствени и неправителствени организации.

(15) Надзорен комитет по чл. 6 (на Протокола от Киото) / Надзорен комитет (*Article 6 Supervisory Committee, or Supervisory Committee*)

Комитетът, който ще се създаде от Конференцията на страните/Срещата на страните за изпълнение на член 6 на Протокола от Киото, в т.ч. да контролира верификацията на единиците редуцирани емисии (ЕРЕ), генерирани от всеки проект, предприет по механизма "Съвместно изпълнение".

(16) Най-слабо развити страни (*Least Developed Countries, or LDCs*)

Неформална група от страни, побрани на основата на различни показатели, включително доход на глава от населението, създадена за координирано участие в преговорите по изменението на климата. Тази група заедно с групата на малките островни развиващи се страни се ползва със специално отношение при финансирането от адаптационния фонд, при трансфера на технологии, при изграждането на капацитет и при прилагането на механизма "Чисто развитие".

(17) Национален координатор по изменението на климата (*Climate Change Focal Point*)

Всяка страна по РКОНИК определя национален координатор по климата, който координира дейността на страната на международно и национално ниво и е основното лице за контакти на оперативното ниво на преговори и със Секретариата. Обикновено националният координатор е висш служител в правителствената институция, която отговаря за националната политика за предотвратяване и смекчаване на климатичните изменения. За България Министерството на околната среда и водите (МОСВ) е отговорното ведомство по тези проблеми.

(18) Национална делегация (*National delegation*)

Едно или повече официални лица, упълномощени да представляват правителството на своята страна и да преговарят от негово име.

(19) Нови индустриализирани икономики (*Newly-industrialized economies*)

Отнася се за райони предимно в Югоизточна Азия и Тихоокеанския рег, които отбелязват бърз икономически растеж през последните няколко десетилетия. Това са икономиките на Малайзия, Индонезия, Южна Корея, Тайван, Хонконг и Сингапур.

(20) Общ комитет (*Committee of the Whole*)

Създава се често от Конференцията на страните за улесняване на процеса на преговори по текстовете на документите, особено когато се

разглеждат въпроси, засягащи проблеми от различни области. Когато Комитетът завърши работата си, той предава текста на Конференцията на страните за окончателно оформяне и официално приемане на пленарно заседание.

(21) Организация за икономическо сътрудничество и развитие / ОИСР (*Organization for Economic Cooperation and Development, or OECD*)

ОИСР се състои от Австралия, Австрия, Белгия, Великобритания, Канада, Дания, Германия, Гърция, Ирландия, Исландия, Испания, Италия, Люксембург, Мексико, Нова Зеландия, Норвегия, Полша, Португалия, Република Корея, САЩ, Турция, Унгария, Финландия, Франция, Холандия, Чешката Република, Швеция, Швейцария и Япония.

(22) Председател (*Chair or Chairperson*)

Конференцията на страните избира председатели на спомагателните органи по РКОНИК. Председатели се избират и за групи неформални групи. Председателят подпомага процеса за постигане на споразумения както по време на Конференцията, така и в периодите между сесиите.

(23) Президент на КОП (*President of the COP*)

Избран от страните да председателства Конференцията на страните, Президентът често е висш служител или министър от страната или региона - домакин на Конференцията. Ангажиментите на президента са свързани не само с провеждането на Конференцията, но и с периода на подготовка за следващата.

(24) Програма на ООН за развитие / ПРООН
(*UN Development Programme, or UNDP*)

Целта на ПРООН е да подпомага страните (особено тези с нисък доход на глава от населението) за постигане на устойчиво развитие. ПРООН поставя акцента върху ликвидиране на бедността, възстановяване на околната среда, създаване на работни места и повишаване ролята на жените. Освен това тя насърчава стабилността на управлението и развитието на пазар. ПРООН участва като партньор съвместно с Програмата на ООН по околна среда и Световната банка в управлението на Глобалния екологичен фонд (ГЕФ).

(25) Програма на ООН по околна среда / ЮНЕП
(*UN Environment Programme, or UNEP*)

Агенция на ООН, създадена през 1972 г. за координиране на дейностите на ООН по околната среда. Тя е насочена към оказване на помощ за укрепване и обединяване на многобройните разпокъсани усилия по опазване на околната среда на междуправителствени, неправителствени, национални и регионални органи и организации. Програмата на ООН по околна сре-

да насърчава разработването на РКОНИК и Конвенцията по биологичното разнообразие.

(26) Развиващи се страни или слабо развити страни

(Developing countries or less developed countries, or LDCs)

Страни, които са в процес на индустриализация, но разполагат с ограничени ресурси за борба с екологичните проблеми.

(27) Развити страни *(Developed Countries)*

Индустриализирани страни, определени в Анекс I на РКОНИК и Анекс Б на Протокола от Киото.

(28) Регионални групи *(Regional groups)*

Съществуват пет регионални групи - Азия, Африка, Латинска Америка и Карибските острови (GRULAC), Централна и Източна Европа (CEE) и групата на Западна Европа и други страни (WEOG). Те се срещат и самостоятелно, за да обсъждат конкретни въпроси и да делегират членове на бюрото и на други органи.

(29) Секретариат на РКОНИК

(Secretariat of the UN Framework Convention on Climate Change)

Секретариатът е административен орган в рамките на ООН, който отговаря за обслужване на РКОНИК. Седалището на секретариата е в град Бон, Германия.

(30) Специална работна група по Берлинския мандат

(Ad Hoc Group on the Berlin Mandate, or AGBM)

Специална работна група, създадена от Първата конференция на страните по Берлинския мандат за провеждане на преговорите, които довеждат до приемането на Протокола от Киото. Групата провежда заключителното си заседание на 30 ноември 1997 г.

(31) Специална работна група по член 13

(Ad hoc Group on Article 13, or AG13)

Специална работна група, създадена от Първата конференция на страните с цел да проучва възможностите за оказване на помощ на страните за преодоляване на трудностите, които срещат в усилията си да изпълнят своите задължения по РКОНИК.

(32) Спомагателен орган *(Subsidiary body)*

Орган, който подпомага Конференцията на страните. Два постоянни спомагателни органа са предвидени в самата Конвенция - спомагателен орган по изпълнението и спомагателен орган за научно-технически консултации. При нужда могат да бъдат създавани и други спомагателни органи.

(33) Спомагателен орган за научно-технически консултации / СОНТК
(*Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice, or SBSTA*)

Създаден като постоянен орган на РКОНИК, СОНТК осигурява на Конференцията на страните и на другите спомагателни органи своевременно информация и консултации по научно-технически въпроси, свързани с Конвенцията. Състои се от квалифицирани в съответната област представители на страните. СОНТК е задължен да докладва на Конференцията на страните по всички аспекти на своята работа. СОНТК служи като свързващо звено между научната и техническата информация, представени от експертни източници (например Междуправителствения комитет по изменение на климата), от една страна, и политическите решения на Конференцията на страните, от друга.

(34) Спомагателен орган по изпълнението / СОИ
(*Subsidiary Body for Implementation, or SBI*)

Създаден като постоянен орган на РКОНИК, СОИ подпомага Конференцията на страните при прегледа и оценката на изпълнението на Конвенцията. СОИ се състои от представители на страните, експерти по въпросите на изменението на климата. СОИ е задължен да докладва на Конференцията на страните по всички аспекти на своята работа. СОИ оценява от гледна точка на последните научни проучвания цялостния сумарен ефект на предприетите от страните стъпки за изпълнение на Конвенцията и подпомага Конференцията на страните в подготовката и прилагането на съответните решения.

(35) Страна (Party)

Държава (или организация за регионална икономическа интеграция, като например ЕС), която приема да бъде обвързана към дадено съглашение и за която съглашението е влязло в сила.

(36) Страна извън Конвенцията (Non-Party)

Страна, която не е ратифицирала Конвенцията. Тя може да участва в преговорите като наблюдател.

(37) Страни извън Анекс 1 (Non-Annex I Parties)

Страни, които са ратифицирали РКОНИК, но не са включени в анекс ≤ на Конвенцията.

(38) Страни извън Анекс Б (Non-Annex B Parties)

Страни, които не са включени в списъка на страни в Анекс Б на Протокола от Киото, т.е. нямат количествени задължения за ограничаване на емисиите на парникови газове.

(39) Страни от Анекс I (на РКОНИК) (*Annex I Countries*)

Анекс I на Рамковата конвенция на ОН по изменението на климата представлява списък на всички страни, членки на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) през 1990 г., плюс страните с икономика в преход от Централна и Източна Европа (с изключение на бивша Югославия и Албания). Останалите страни по Конвенцията се наричат "страни извън анекс I". По силата на член 4.2 (а и б) от Конвенцията, страните от анекс I се задължават до 2000 г. да намалят поотделно или заедно своите емисии на парникови газове до равнището им през 1990 г.

(40) Страни от анекс II (на РКОНИК) (*Annex II Countries*)

Анекс II на Конвенцията по изменението на климата съдържа списък на всички страни - членки на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) през 1990 г. По силата на член 4.2 (е) на Конвенцията се очаква тези страни да осигурят финансови ресурси в помощ на развиващите се страни, за да могат последните да изпълнят своите задължения, като например изготвяне на националните съобщения. Освен това страните от анекс II трябва да стимулират трансфера на екологосъобразни технологии за развиващите се страни

(41) Страни от анекс Б (на Протокола от Киото) (*Annex B Countries*)

Анекс Б на Протокола от Киото съдържа списък на онези развити страни, които са поели задължението да контролират своите емисии на парникови газове през периода 2008-2012 г., включително страните, членки на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), страните от Централна и Източна Европа и Руската федерация. Има известна разлика между включените в анекс I на Конвенцията страни, където са включени Турция и Беларус, и анекс Б на Протокола от Киото, където са включени Хърватия, Монако, Лихтенщайн и Словения.

(42) Страни с икономики в преход
(*Countries with economies in transition, or EIT*)

Страните от Централна и Източна Европа и новите независими страни, които са в преход към пазарна икономика.

(43) Съюз на малките островни държави
(*Alliance of Small Island States, or AOSIS*)

Съюзът на малките островни държави е коалиция на островните страни и на страните, разположени на ниско надморско равнище. Тези страни са особено уязвими към повишаването на равнището на моретата и океаните и стоят на общи позиции по проблемите на изменението на климата. Четириседет и тримата членове и наблюдатели на съюза са Американска Самоа, Антигуа и Барбуда, Бахамските острови, Барбадос,

Белиз, Острови Зелени нос (Кабо Верде), Коморските острови, Островите Кук, Куба, Кипър, Доминика, Федеративните щати на Микронезия, Фиджи, Гренада, Гуам, Гвинея-Бисао, Гвиана, Ямайка, Карибите, Малдивските острови, Малта, Маршаловите острови, Мавриций, Науру, Холандските Антили, Ниуе, Палау, Папуа Нова Гвинея, Самоа, Сан Томе и Принсипе, Сейшелските острови, Сингапур, Соломоновите острови, Сейнт Китс, Невис, Санта Лучия, Сейнт Винсент и Гренадинските острови, Суринам, Тонга, Тринидад и Тобаго, Тувалу, Американските Вирджински острови и Вануату.

(44) Централна група на единадесетте / ЦГ11
(*Central Group 11, or CG11*)

Неформална група, създадена на Шестата конференция на страните от 11 страни от анекс Б, които са кандидатки за членство в Европейския съюз за участие в преговорите по Протокола от Киото с координирани позиции. Групата включва България, Естония, Латвия, Литва, Полша, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Хърватия, Чешка република. В групата има две страни наблюдателки - Кипър и Малта.

ТЕРМИНИ,

свързани с изменението на климата

A

(45) Адаптация (*Adaptation*)

Адаптацията (или приспособяването) към изменението на климата се отнася до назаждането на природните системи или човека към фактическите или очаквани климатични промени или последиците от тях. Приспособяването може да смекчи вредите от измененията на климата или да допринесе за оползотворяването на възникнали благоприятни възможности. Приспособяването може да бъде спонтанно или планово и може да се извършва в отговор на настъпването на промени в условията или в очакване на тяхното настъпване.

(46) Азотен диоксид (NO_2) (*Nitrogen dioxide, or NO₂*)

Азотният диоксид е замърсител на въздуха, който представлява кафеникав газ, произведен при съединяването на изхвърляния от електроцентралите азотен окис със свободния кислород от въздуха. Той може да нанесе щети на дърветата и да доведе до киселинни дъждове, които замърсяват езерата и реките, а също водят и до корозия на изложените на външни влияния материали. При наличието на слънчева светлина и летливи органични съставки NO_2 може да допринесе за образуването на приземен озон - смог.

(47) Азотни оксиди (NO_x) (*Nitrogen oxides, or NO_x*)

Азотните оксиди често се споменават във връзка със замърсяването на въздуха с азот, като се имат предвид както азотният оксид (NO), така и азотният диоксид (NO_2). В допълнение към частиците и серния диоксид NO_x са едни от основните замърсители от транспортната дейност и производството на електроенергия. Те могат да се превърнат в нитрати в атмосферата (които представляват фини частици).

(48) Алтернативна енергия (*Alternative Energy*)

Енергия, произведена от неизкопаеми горива.

(49) Антропогенни емисии (*Anthropogenic Emissions*)

Емисии, свързани с дейността на човека. Антропогенните емисии на парникови газове се предизвикват от изгарянето на органични горива за производство на енергия, от обезлесяването, от промени в земеползването и други.

(50) Атмосфера (*Atmosphere*)

Обвивката от газове, заобикаляща земята и свързана с нея чрез земното притегляне. Земната атмосфера е разделена на пластове - тропосфера

(от земното ниво до 8 км в полярните зони и до 17 км над екватора), стратосфера (до 50 км), мезосфера (50-90 км) и накрая термосфера или йоносфера, която постепенно намалява и формира преходна зона към външното пространство. Смесването на газове между слоевете е много малко.

Б

(51) **Базова линия** (*Baseline*)

Предполаганото бъдещо ниво на емисиите на парникови газове, спрямо което се определят постигнатите намалявания на емисиите с дейностите по определен проект или нивото на емисиите, което би се достигнало в отсъствието на целенасочена политика за намаляването им.

(52) **Базова линия за конкретен проект** (*Project-specific baseline*)

Базова линия, която е определена за един отделен проект на основата на специално проучване и се използва само за целите на проекта. Базовата линия е предполагаемото ниво на емисиите на парникови газове (и/или поглъщания), което би се достигнало в отсъствието на проекта.

(53) **Безвъзмездно предоставяне ("гаряване")** (*Grandfathering*)

Метод, използван за безвъзмездно разпределение на емисионни квоти между фирми и други юридически лица въз основа на равнището на техните исторически емисии за определен период. Тези фирми, които са намалили своите емисии след този момент (например чрез повишаване на ефективността или чрез закриване на обекти), биха могли да бъдат евентуално възнаградени чрез този процес на разпределение. Фирмите, създадени след датата на определяне на базовата линия (и следователно имащи нула емисии в този момент), няма да получат никакви емисионни квоти, ако този метод на разпределение се използва самостоятелно. Алтернативните методи на разпределение на емисионни квоти са аукционите (този метод има характер на данъчно облагане на емисиите) или свободно разпределение чрез преговори.

(54) **Берлински мандат** (*Berlin Mandate*)

Решение на страните, постигнато на Първата конференция на страните по Рамковата конвенция на ОН по изменението на климата през 1995 г. в Берлин. Правителствата приемат, че поетите от тях ангажименти по Конвенцията са недостатъчни и се договарят да започнат процес на преговори за изготвяне на протокол или друг правен документ за укрепване на тези ангажименти в периода след 2000 г.

(55) **Биогориво** (*Biofuel*)

Гориво, произведено от сухо органично вещество или горивни масла,

произведени от растения. Примери за биогориво са алкохоли (от ферментирала захар), черен спирт от процеса на производство на хартия, дървено, рапично и соево масло.

(56) Биомаса (*Biomass*)

Всички сухи органични вещества или складираното енергийно съдържание на организмите. Биомасата може да се използва като гориво чрез прякото ѝ изгаряне (например дървата), косвено - чрез ферментацията ѝ до алкохол (например захарта) или чрез извличането на горивни масла (например соевото масло).

B

(57) Верификация (*Verification*)

Верификацията често се предприема в процеса на установяване на коректното изпълнение при сделки за покупка/продажба. Тя осигурява независима гаранция, че фактическите или очаквани намаления на емисиите са постигнати/ще бъдат постигнати от даден проект за намаление на емисиите в рамките на конкретен период от време. Равнището на дадените гаранции ще зависи от процедурите, които използва независимият експерт по верификацията. Процедурите обикновено се договарят между участващите в сделката страни и може да включват потвърждение за съответствието с изискванията по Протокола от Киото или националната нормативна уредба (това естествено ще бъде възможно само ако тези изисквания са ясно формулирани); адекватността на системите за измерване и мониторинг на кредитите за намаление на емисиите; преглед на дейностите по съответния проект, в резултат на който е постигнато намалението на емисиите, и т.н.

(58) Взаимозаменяемост (*Fungibility*)

Взаимозаменяемостта в контекста на изменението на климата се отнася до това дали емисионните единици могат да бъдат свободно разменяни, т.е. дали една единица редуцирани емисии (ЕРЕ) е точно еквивалентна на една единица предписано количество (ЕПК) или сертифицирана единица редуцирани емисии (СЕР).

(59) Влизане в сила (*Entry into force*)

Междуправителствени споразумения, включително протоколите и изменението, не са правно обвързващи, докато не са ратифицирани от определен брой страни. Конвенцията по изменението на климата влиза в сила след ратифицирането ѝ от 50 страни. За всяка новоприсъединила се страна Конвенцията влиза в сила 90 дни след ратифицирането ѝ от нея. Протоколът от Киото влиза в сила 90 дни след като не по-малко от 55 страни по Конвенцията, включващи

страни от Анекс I с емисии на парникови газове не по-малко от 55% от емисиите през 1990 г. на всички страни от Анекс I са ратифицирали Протокола.

(60) Вторичен пазар (*Secondary Market*)

Обмен на намаления на емисии на парникови газове или емисионни квоти между продавач и купувач, при което продавачът не е самият производител. Обменът на намаления на емисии на парникови газове в момента обхваща само първичния пазар.

(61) Въглероден данък (*Carbon Tax*)

Данък, наложен върху въглеродното съдържание на изкопаемите горива (петрол, въглища, природен газ) за ограничаване на използването им с цел намаляване на емисиите на въглероден диоксид.

(62) Въглероден диоксид (CO₂) (*Carbon Dioxide, or CO₂*)

Естествено срещащ се газ, който се получава и като страничен продукт от изгарянето на органични горива и биомаса, както и в резултат на промени в земеползването и при някои индустриални процеси. Той е основният антропогенен парников газ, който влияе върху земната температура. Той е и основният газ, по който се индексират другите парникови газове и затова неговият "потенциал за глобално затопляне" е определен на 1 за 100 години. Въглеродният диоксид представлява приблизително 0.036% от атмосферата. Съотношението на масата на въглерода към това на въглеродния диоксид е 12/44.

(63) Въглероден интензитет (*Carbon Intensity*)

Количеството емисии на въглероден диоксид за производството на единица енергия или друг стопански продукт.

(64) Въглероден цикъл (*Carbon Cycle*)

Това са природните процеси, които управляват обмена на въглерод (пог формата на CO₂, карбонати и органични съединения и т.н.) между атмосферата, световния океан и сухоземните системи.

(65) Въглеродни погълтители (*Carbon Sinks*)

Естествени или създадени от човека системи за поглъщане на въглеродния диоксид от атмосферата и/или складирането му. Дърветата, растенията и океаните поглъщат CO₂ и следователно представляват въглеродни погълтители.

(66) Възобновяема енергия (*Renewable Energy*)

Възобновяемата енергия се получава от възобновяеми енергийни източници (слънчева енергия, енергията на вятъра, геотермална енергия, биомаса и хидроенергия). Проектите за производство на възобновяема

енергия правят излишно производството на електроенергия и топлиненергия от изкопаеми горива и водят до намаление на емисиите, равни на въглерода, отделян от източника на органично гориво, тъй като технологичите за възобновяема енергия са източници с нула емисии на парникови газове.

(67) Възобновяеми енергийни източници (ВЕИ)

(Renewable Energy Sources (RES) / Renewables)

Това са източници на енергия, които постоянно се възобновяват от естествените процеси и не използват изчерпаемите запаси от горива. Възобновяеми енергийни източници са водата, вятърът, слънчевата енергия и геотермалната енергия, газ от сметищата, биомасата и твърдите битови отпадъци.

Г

(68) Глобален екологичен фонд (ГЕФ) *(Global Environment Facility, or GEF)*

Съвместна финансова програма, създадена от развитите страни за изпълнение на техните задължения по различни международни екологични програми. ГЕФ играе ролята на временен финансов механизъм на РКО-НИК, особено за покриване на разходите по докладването на изпълнението от страни извън анекс I. Той отпуска средства като допълнение на традиционната помощ за развитие, като покрива допълнителните или "договорени допълнителни разходи" на страните извън анекс I в случаите, когато един национален, регионален или глобален проект е насочен и към изпълнението на глобални екологични цели като тези, отнасящи се до биологичното разнообразие, изменението на климата, изтъняването на озоновия слой.

(69) Глобално затопляне *(Global Warming)*

Покачване на температурата на земната повърхност, което води до изменение на моделите на климата в света и се смята, че е причинено от парниковия ефект отчасти в резултат на емисиите на парникови газове, свързани с дейността на човека (например изгарянето на изкопаеми горива, изгарянето на биомаса, производството на цимент, говедовъдството и овцевъдството, обезлесяването и други промени в земеползването).

(70) "Горещ въздух" *(Hot Air)*

"Горещ въздух" е неофициално понятие, изразяващо намаление на емисиите на парникови газове под определените нива на количествените задължения по Протокола от Киото, които не са пряко свързани със съществени усилия за намаляване на емисиите, а са резултат от икономи-

чески срив или намаляване на производството по други причини. Поради това някои страни ще бъдат в състояние да изпълнят поетите задължения за намаляване на емисиите без усилия. Освен това те биха могли да наводният пазара на международната търговия с емисионни кредити на ниска цена, като по този начин подкопават стимулите за други страни да намаляват емисиите в собствените си територии.

(71) Гори по Протокола от Киото (*Kyoto forests*)

Отнася се до гори, които отговарят на спецификацията в Протокола от Киото. Според член 3 ще се признават кредити за поглъщане на въглерода само на гори, посадени след 31 декември 1989 г., и само за поглъщане, осъществено в периода на задължения (2008 - 2012 г.).

(72) Горивни клетки (*Fuel Cell*)

Електрохимично устройство, което свързва водорода и кислорода с цел производство на електроенергия, топлинна енергия и вода. Захранващият източник може да бъде или чист водород, или редица други горива (например метанол или други хидрокарбони), които най-напред се превръщат във водород и CO₂.

(73) Гъвкави механизми (*Flexibility Mechanisms*)

Създадени в рамките на Протокола от Киото, те са предназначени да повишат гъвкавостта за редуциране на емисиите и да намалят разходите за това. Трите основни механизма, включени в Протокола, са "Чисто развитие", "Търговия с емисии" и "Съвместно изпълнение" (или "Съвместно изпълнявани дейности"). Те позволяват на страните от анекс I на РКОНИК да изпълнят своите задължения по Протокола от Киото на базата на действия извън техните граници. Постепенно този термин се заменя от термина "Киото механизми".

A

(74) Двуазотен оксид (N₂O) (*Nitrous Oxide, or N₂O*)

Един от парниковите газове от "кошницата", подлежаща на контрол по Протокола от Киото. Той се получава при изгарянето на ископаеми горива, при производството на киселини от почвите след употребата на изкуствени и естествени торове. Има потенциал за глобално затопляне 310 за период от 100 години.

(75) Демонстриран напредък (*Demonstrable Progress*)

Параграф 2 на член 3 от Протокола от Киото гласи: "Всяка страна от Анекс I трябва до 2005 г. да е демонстрирала напредък в изпълнението на своите ангажименти по Протокола". Няма консенсус засега по значението

на термина "напредък" (например дали това е фактическо намаление на емисиите на парникови газове до 2005 г. или приемане на политики и мерки, които биха позволили на всяка страна да изпълни ангажиментите си по Протокола от Киото), нито как ще бъде демонстриран този напредък.

(76) Допълнителна редукция (*Offsets*)

Допълнителната редукция представлява намаление на емисиите, постигнато свръх разрешените и/или необходимите равнища. Количеството на свръхнамалението е кредит и може да бъде продадено на пазара. Съществуващите източници, които произвеждат свръхнамаление, могат да го продават. Регулиращите органи одобряват тези търговски сделки.

(77) Допълнителност (*Additionality*)

Терминът "допълнителност" на ниво проект се отнася до въпроса дали намалението на емисиите на парникови газове или погълчането им, постигнато чрез проекти по механизмите "Съвместно изпълнение" и "Чисто развитие", представлява допълнително намаление, което не би могло да се постигне без осъществяването на съответния проект. Критериите за допълнителност могат да бъдат екологични, финансови и технологични.

(78) Допълнителност (*Supplementarity*)

Протоколът от Киото предвижда, че дейностите по механизмите "Търговия с емисии" и "Съвместно изпълнение" трябва да бъдат "допълнителни" към вътрешните дейности, предприети от развитите страни за намаляване на техните емисии на парникови газове. Според някои от предложените дефиниции за допълнителност например поставянето на конкретна граница за нивото на прилагане могат да бъдат поставени известни ограничения на развитите страни за използването на механизмите по Протокола от Киото при постигане на количествените намаления на емисиите. Това е обект на допълнителни преговори и изясняване от страните по Конвенцията (и Протокола).

E

(79) Единица редуцирани емисии (EPE) (*Emissions Reduction Unit, or ERU*)

Определено количество редуцирани емисии на парникови газове, постигнато чрез проекти по механизма "Съвместно изпълнение" и подлежащи на търговски обмен. Единицата редуцирани емисии е равна на един метричен тон еквивалент на въглероден диоксид, изчислен с използване на потенциалите за глобално затопляне.

(80) Единици погълнати емисии (ЕПЕ) (*Removal Units, or RMUs*)

ЕПЕ е нова единица, създадена от Седмата конференция на страните, представляваща кредити за погълтители, създадени в страните от анекс I, в т.ч. и чрез механизма "Съвместно изпълнение". ЕПЕ могат да се използват само за изпълнение на целевите стойности за емисиите през периода на задължения, през който са произведени, и не могат да бъдат прехвърляни за използване в следващ период.

(81) Еквивалент на въглеродния диоксид

(Carbon Dioxide Equivalent, or CO₂e)

Единица за количество парникови газове, като се вземе предвид приносът на всеки от шестте парникови газове към глобалното затопляне на климата за определен период от време. Използва се за оценка на въздействието от емитирането (или избягване на емитирането) на различните парникови газове.

(82) Емисии (*Emissions*)

Емисиите са замърсители, изхвърляни във въздуха или във водата от производствените процеси, от домакинствата или от транспортните средства. В контекста на РКОНИК емисии се наричат освободените парникови газове и техните предшественици (прекурсори) в атмосферата над определена област и за определен период от време.

(83) Емисионен пакет (*Bubble*)

Член 4 от Протокола от Киото разрешава група страни да изпълнят заедно своите цели, вписани в анекс Б, като обединят общите си емисии в пакет и си поделят тежестта в зависимост от условията на всяка отделна страна и постигнатите договорености в рамките на пакета. Петнадесетте страни, членки на Европейския съюз, се договарят да обединят и поделят задълженията за намаляване на емисиите в пакет през първия период на задължения. Някои страни от ЕС поемат по-големи дялове от записаните в Протокола от Киото 8% за общността (например Великобритания - 12.5%, Германия - 20%), като по този начин позволяват на други страни, включени в пакета на ЕС, да повишат емисиите си през първия период на задължения.

(84) Емисионна квота (*Emission Allowance / Allowance*)

Емисионните квоти дават на притежателя им правото да отдели в атмосферата определено количество замърсители еднократно. Общото количество на издадените от регулиращите органи квоти определя общото количество на възможните емисии на тази система. В края на всеки период на задължения всеки източник трябва да представи достатъчно квоти, за да покрие изхвърлените от него емисии в атмосферата през този период.

(85) Емисионни данъци (*Emission taxes*)

Това са данъците, които се налагат за емисии във въздуха или водата, обикновено на база 1 тон. Емисионните данъци представляват стимули за фирмите и домакинствата да намаляват своите емисии и следователно изграят ролята на средство за контрол на емисиите. Колкото е по-висок емисионният данък, толкова по-силен е стимулът за намаляване на емисиите. Възлеродният данък е разновидност на емисионните данъци.

(86) Емисионни разрешителни / Разрешителни
(*Emission Permits / Permit*)

Разрешителните са удостоверения за експлоатационна дейност, които дават право на собственика да експлоатира даден обект/съоръжение, при условие че не превишава конкретно определена норма на емисиите (например kg/t на ден). Разрешителните обикновено се издават като горен праг или граница. Общият брой разрешителни се равнява на желаното от регулиращите органи ниво на емисиите. Тъй като малко системи работят при 100% от своя капацитет през цялото време, фактическите емисии представляват обикновено част от теоретичната горна граница на допустимите емисии. Тъй като обаче получаването на нови разрешителни е по-трудно, съществуващите обекти са мотивирани да повишават ефективността на дейността си в рамките на съществуващите разрешителни.

(87) Емисионни цели (*Emission Targets*)

Емисионните цели са нива на емисиите, наложени от регулаторен орган като лимити на източниците на емисии.

(88) Ефект на топлинни острови (*Heat-Island Effect*)

Локализирано затопляне, произвеждано в градовете поради плътността на инфраструктурата, която задържа топлина, като например паваж, сгради и пътища. Този ефект може да повлияе на показанията за температурата, отчетени от намиращите се в съседство метеорологични станции.

3

(89) Заемане (от бъдещи периоди на ангажимент) (*Borrowing*)

Протоколът от Киото не разрешава заемането на емисионни кредити или единици от бъдещи периоди на задължения (т.е. от периоди след 2012 г.) за изпълнение на ангажиментите през първия период на задължения (2008-2012 г.). От друга страна, прехвърлянето на излишни неопозотворени кредити за следващ период е разрешено (вижте също "Запасяване")

(90) Залесяване (*Afforestation*)

Преобразуването на земя, която не е била залесена за период от най-малко 50 години, в залесена площ чрез засаждане, засяване и/или подпомагане на естествените източници на семена от човека.

(91) Запасяване (*Banking*)

Според Протокола от Киото разрешителни за емисии през първия период на задължения, които не са използвани през този период, могат да бъдат натрупвани в запас от страните и да бъдат прехвърляни за следващ период на задължения (след 2012 г.)

(92) Земеползване, промяна в земеползването и лесовъдство (*Land Use, Land-Use Change and Forestry, or LULUCF*)

Протоколът от Киото описва дейностите по ползването на земите, промени в земеползването и лесовъдството, които изискват или позволяват отчитане на нетните емисии на парникови газове за страните във връзка с изпълнението на поетите от тях ангажменти за намаляване на емисиите.

I

(93) Изкопаеми горива (*Fossil Fuels*)

Горива на въглеродна основа, образували се в недрата на земята в течение на продължителни периоди от време, в т.ч. въглища, петрол и природен газ.

(94) Изменение на климата (*Climate Change*)

Промени в климатичния модел на земята. Те могат да бъдат причинени от повишаване на концентрациите на парникови газове в атмосферата, което пречатства предаването на част от енергията на слънцето от земната повърхност към космоса. Тези газове са въглеродният диоксид, метанът, хлорфлуорокарбоните, водните пари и други химикали. Повишените концентрации на парникови газове се дължат в значима степен на дейността на човека - изсичането на горите, изгарянето на изкопаеми горива, като например нефта, бензин, въглища и природен газ, както и освобождаването на хлорфлуорокарбони от хладилниците, климатичните инсталации и т.н.

(95) Измиране на горите (*Forest dieback*)

Отнася се до висока честота на случаите на увреждане и измиране на отделни дървета поради промени в климатичните условия, които правят дърветата уязвими за болести и вредители.

(96) Изпълнение на задълженията (*Compliance*)

Изпълняване на правните задължения - например задълженията на страните по Конвенцията, по Протокола от Киото и задълженията на юридическите лица по националното законодателство. Член 18 на Протокола от Киото се отнася за санкции при неизпълнение. Обсъждат се финансови и други наказания за неизпълнение и дали неизпълнението ще се отнася само за непостигане на поставените количествени цели за намаление на емисиите или и за други аспекти от Протокола или Конвенцията. Каквито и да било обвързващи последици за неизпълнение могат да бъдат приети с допълнение към протокола.

(97) Изтичане на емисии / Изтичане (*Emissions leakage / Leakage*)

Изтичането на емисии е понятие, което често се използва от политиките във връзка с проблема, че постигнатото намаляване на емисиите на едно място може да бъде омаловажено от повишаването на емисиите на друго място извън обсега на действие. Например емисиите в страна от Анекс I могат да бъдат намалени чрез изнасяне на производство, предизвикващо значителни емисии в страна, която не е включена в Анекс I и няма задължение да намалява своите емисии.

На ниво отделен проект изтичането на емисии представлява повишаване на емисиите или намаляване на поглъщането на парникови газове, причинено от дейностите по проекта, които се реализират извън обхвата му и не са отчетени в базовата линия.

(98) Източник на емисии / Източник (*Emissions Source / Source*)

Процес или дейност, които водят до емисии на парников газ или негов предшественик (прекурсор) в атмосферата.

(99) Инвентаризация на емисиите / Инвентаризация
(*Emission Inventory / Inventory*)

Инвентаризацията на емисиите на парникови газове представлява архив за емисиите в исторически аспект. Страните по РКОНИК са задължени да представят ежегодно инвентаризация на своите емисии. Междуправителственият комитет по изменение на климата е изготвил ръководство за извършването на оценка и представяне на отчети за антропогенните емисии на парникови газове и поглъщането им, като се използва стандартизиран табличен формат за шест основни сектора - енергетика, промишлени процеси, използване на разтворители и други продукти, селско стопанство, промени в земеползването и горско стопанство и отпадъци. В допълнение към секторния подход за определяне на сумарните емисии на въглероден диоксид от изгарянето на органични горива Междуправителственият комитет по изменение на климата изисква и проверка чрез прилагане на подхода "отгоре-надолу", посредством който емисиите се изчисляват на базата на националните данни за потребление на горива.

(100) Киото механизми / Механизми (*Kyoto Mechanisms / Mechanisms*)

Процедури, които позволяват на страните от Анекс I да изпълнят своите задължения по Протокола от Киото на базата на действия извън техните граници. Използвайки пазарните принципи, те позволяват да се намалят разходите за редуциране на емисиите от парникови газове на страните от Анекс I и включват механизмите "Съвместно изпълнение" (член 6), "Чисто развитие" (член 12) и "Търговия с емисии" (член 17). (виж "Гъвкави механизми")

(101) Климатична система (*Climate System*)

Комплексът от атмосфера, хидросфера, биосфера и геосфера и взаимодействието между тях като цяло.

(102) Количествени ангажименти за ограничаване и намаляване на емисиите (*Quantified Emissions Limitation and Reduction Commitments*)

Правно задължителни цели и срокове по Протокола от Киото за ограничаване или намаляване на емисиите на парникови газове от развитите страни. Тези количествени цели са изброени в анекс Б на Протокола като процент от емисиите на парникови газове през приетата за базисна 1990 г. За страните в преход се разрешава да ползват друга близка година за базова. Количествените цели за България са записани като 92% от емисиите на парникови газове през 1988 г.

(103) Количествени цели за ограничаване и намаляване на емисиите (*Quantified Emissions Limitations and Reductions Objectives, or QELROs*)

Количественото измерение на намалението на емисиите на парникови газове, поети като задължение от развитите страни с Протокола от Киото. Общата цел е развитите страни да намалят своите емисии на шест парникови газа с общо 5.2% спрямо нивата за 1990 г. в периода от 2008 до 2012 г.

(104) Комбиниран цикъл (*Combined Cycle*)

Производство на електроенергия, при което отпадъчната топлина от газотурбинния генератор се използва за производство на пара в котел и за задвижване на паротурбинен генератор, като по този начин се повишава ефективността.

(105) Комбинирано производство (когенерация) (*Cogeneration*)

Едновременно производство на електрическа енергия и високотензионална топлинна енергия от комбинирана система от машини, използваща един и същ енергоносител.

(106) Консервация на поземления ресурс (*Land Conservation*)

Консервацията на поземления ресурс означава спиране на селскостопанските дейности, с което се предотвратява изхвърлянето на въглерод в атмосферата, което се случва при използване на земята за селскостопанско производство. Поддържането на земята извън сферата на производство задържа въглерода, натрупан в растителността и почвите на консервираната земя, а съхранената растителност продължава да повишава поглъщането на въглерода. Тези действия могат да получат научно определена количествена оценка по пътя на периодично взимане на проби от почвата и растенията, чрез които се измерват равнищата на въглерода в почвата и евентуално повишението на поглъщането на въглерод.

(107) Конференция на страните (КС) (*Conference of the Parties, or COP*)

Конференцията на страните е върховният орган на РКОНИК, състоящ се от страните, които са ратифицирали или са се присъединили към Конвенцията. Засега тя заседава един път в годината за обсъждане на хода на изпълнение на Конвенцията и осигуряване на напредък на преговорите по различните ѝ аспекти. Изключение прави Шестата конференция на страните, която има втора фаза.

(108) Конференция на страните / Среца на страните (КС/СС) (*Conference of the Parties / Meeting of the Parties, or COP/MOP*)

Конференция на страните по РКОНИК, която изпълнява и функцията на среща на страните по Протокола от Киото

(109) Коригирано предписано количество (*Adjusted assigned amount*)

Предписаното количество емисии на парникови газове на страната, плюс всякакви придобити или минус всякакви прехвърлени Единици предписано количество (ЕПК), които тази страна е реализирала през даден период на задължения. В края на периода на задължения емисиите на страната не трябва да бъдат по-големи от нейното предписано количество. (виж "Предписано количество")

(110) Кошница на Киото протокола (*Kyoto Basket*)

По Протокола от Киото страните поемат задължението да контролират емисиите на "кошница" от шест парникови газа. Тази кошница обхваща въглеродния диоксид, метана, двуазотния оксид, HFCs, PFCs и SF₆. Процедурата осигурява гъвкавост, която дава възможност на всяка страна да повишава емисиите на всеки газ от "кошницата", при условие че се извършат съответно съизмерими намаления в друг газ от "кошницата".

(111) Кредитиране за ранни действия (*Credit for Early Action*)

Някои страни предлагат да се начисляват емисионни "кредити" за действия, предприети преди първия период на задължения, т.е. преди 2008 г. Основанието е да се насърчат ранните инвестиции в проекти за намаляване на емисиите на парникови газове в развитите страни. Според Протокола от Киото правителствата от анекс Б не могат да получават емисионни "кредити" срещу поетите от тях задължения за ограничаване на емисиите за действия преди първия период на задължения с изключение на действия по механизма "Чисто развитие", т.е. само в развиващите се страни. (виж "Ранно кредитиране") Правителствата биха могли да решат да начисляват вътрешни емисионни кредити преди настъпването на първия период на задължения.

Л

(112) Лимит на емисиите / Лимит (*Emissions Cap / Cap*)

Задължително ограничение, свързано с определен период от време, което слага "таван" на общото количество на антропогенни емисии на парникови газове, които могат да се емитират в атмосферата. Протоколът от Киото слага задължителни лимити на емисиите на парникови газове на страните от анекс Б или развитите страни.

(113) Лимити и търговия (на емисии) (*Cap and Trade*)

Системата на "Лимити и търговия" обхваща търговия с емисионни квоти там, където общото разрешено количество е строго ограничено или има лимит. Лимитът се установява от регулаторен орган, като обикновено е значително по-нисък (от 50% до 85%) от историческите равнища на емисиите. Търговска сделка се извършва, когато едно юридическо лице има излишни емисионни квоти благодарение на предприети действия за намаляване на емисиите и ги продава на юридическо лице, което има нужда от допълнителни квоти поради превишаване на лимита на емисии или поради невъзможност да извърши икономически изгодни намаления на емисии.

М

(114) Международна търговия с емисии (*International Emissions Trading, or IET*)

Протоколът от Киото създава механизъм, по силата на който страните от анекс I на Конвенцията, които са поели ангажменти относно емисиите, изброени в анекс Б на Протокола от Киото, могат да прехвърлят част от предписаното им количество на други страни от анекс I на Кон-

венцията. Целта на международната търговия с емисии е подобряване на общата гъвкавост и икономическа ефективност на усилията за постигане на приетата цел за намаляване на нивото на емисиите.

(115) Метан (CH₄) (*Methane, or CH₄*)

Един от шестте парникови газа в "кошницата", подлежаща на контрол по Протокола от Киото, който има относително кратко съществуване в атмосферата - 10 ± 2 години и потенциал за глобално затопляне 21. Първичните източници на метан са сметищата, възлищните мини, рудниците, системите за природен газ и животновъдството (например говедовъдство и овцевъдство).

(116) Механизъм "Чисто развитие" (МЧР)

(Clean Development Mechanism, or CDM)

Механизмът "Чисто развитие" е включен в член 12 на Протокола от Киото и се отнася за проекти в развиващите се страни. Страните по Протокола създадоха този механизъм с цел да се окаже помощ на развиващите се страни да постигнат устойчиво развитие и да се създадат емисионни кредити, които могат да бъдат използвани от страните от анекс I за изпълняване на задълженията им за ограничаване и намаляване на емисиите на парникови газове при по-голяма гъвкавост по отношение на това къде тези страни изпълняват задълженията си. Под надзора на изпълнителен съвет посредством този механизъм средства от частни и обществени фондове ще могат да бъдат насочвани за финансиране на проекти в развиващите се страни. Един нов аспект е, че определен дял от приходите от дейностите по проекта ще се използва за финансиране на административните разходи на механизма "Чисто развитие". Друга част от тези приходи ще се използва за създаване на адаптационен фонд за подпомагане на особено уязвими развиващи се страни да посрещнат разходите за приспособяване към измененията на климата. При сегашното състояние на Протокола задължението на развиващите се страни е ограничено до доброволно участие в механизма "Чисто развитие" и поемане на общи задължения, като например формулирането на национални програми и политическо и научно сътрудничество със страната партньор.

(117) Модели на общата атмосферна циркулация

(General Circulation Models, or GCMs)

Това са комплексни компютърни симулации на климата и различните му компоненти, които се използват от учените и политическите анализатори за предсказване на неговите изменения. Основават се на математически уравнения, които описват физичните процеси в системата на земната атмосфера. Обикновено проигравани на "суперкомпютри", тези модели могат да изчислят бъдещия климат с голямо приближение и да дадат ценна информация как климатът се е променял или може да се промени с времето.

(118) Мониторинг (*Monitoring*)

Мониторинг в дадения контекст означава редовно наблюдение, измерване, оценка и записване на данни за емисиите или редуцирането на емисии на парникови газове от определена фирма-емитор или проект за намаляване на емисиите. Условията за извършване на мониторинг се вписват в специален план за мониторинг.

(119) Монреалски протокол (*Montreal Protocol*)

Международно споразумение по Програмата на ОН за околната среда, което влиза в сила през януари 1989 г. с цел поетапно ликвидиране на употребата на съставки, които допринасят за разрушаването на озоновия слой, като например CFCs, халони, метил хлороформ, въглероден тетрахлорид, HCFCs и метилбромид.

H

(120) Национален план за действие (*National Action Plan*)

Националните планове за действие, представяни на Конференцията на страните от всички страни по Конвенцията, съдържат описание на планираните и реализираните от тях стъпки за ограничаване на антропогенните емисии на парникови газове. Страните трябва да представят тези планове като условие за участието им в Рамковата конвенция на ОН по изменението на климата и съответно след това редовно да информират Конференцията на страните за постигнатия от тях напредък.

(121) Национален регистър / Регистър (*National Registry / Registry*)

Създаването и поддържането на национален регистър по климата е изискване по Протокола от Киото за всяка страна от Анекс I на РКОНИК и е задължително изискване за допускане до участие в регламентираните с Протокола от Киото механизми. Главната функция на националния регистър по климата е да регистрира предписаното количество на парникови газове на съответната страна и да проследява промените в него. Такива промени могат да настъпят в резултат на дейностите, свързани с използването на земята и промените в земеползването, както и на прехвърлянето или придобиването на единици емисии от други страни, допустимо при използването на механизмите по Протокола от Киото - "Международна търговия с емисии", "Съвместно изпълнение", "Чисто развитие". Информацията в националния регистър е от изключително значение за точната оценка на изпълнението на ангажиментите на страната по Протокола. Оценка се извършва чрез сравняване на емисиите на парникови газове за съответния период, установени с инвентаризацията, с наличното количество от предписани емисионни единици в националния регистър в края на периода.

(122) Национални съобщения (*National Communications*)

Основно изискване на Конвенцията (и Протокола) е, че всяка страна трябва да информира другите за националните действия по проблемите на изменението на климата чрез специален доклад, разработен в съответствие с общи изисквания за съдържание и обхват. Много страни от анекс I са представили третите си национални съобщения, а страните извън анекс I започват да представят своите първи национални съобщения. До август 2002 г. България е представила официално три национални съобщения.

(123) Неблагоприятни ефекти / въздействия (*Adverse Effects / Impacts*)

Неблагоприятни ефекти или въздействия се отнася до евентуалните отрицателни ефекти от изменението на климата, както и до последиците от реализирането на ответни мерки. Тези ефекти или въздействия обхващат повишаване на морското равнище, промени на валежите или групи метеорологични модели, както и намаляване на приходите от производство и потребление на органични горива или групи енергоемки изделия. Въздействието на изменението на климата може да бъде както положително, така и отрицателно.

(124) Независим регистър на сделките (*Independent Transaction Log, or ITL*)

Регистър, който трябва да бъде създаден от секретариата на РКОНИК за осигуряване на валидността на извършваните сделки с емисионни единици между страните. Независимият регистър на сделките ще има връзка с информационната база на секретариата, с националните регистри на страните и с регистъра по механизма "Чисто развитие".

O

(125) Обвързващи цели (*Binding targets*)

Обвързващите цели са договорени или задължителни лимити за емисии на дадено юридическо лице, които трябва да бъдат изпълнени в определен срок или за конкретен период от време.

(126) Обезлесяване (*Deforestation*)

Ликвидиране на горски масиви чрез изсичане или изгаряне, за да се освободи земя за селскостопански цели, за жилищни и промишлени строителни обекти, пътища и групи, или горска сеч за строителни материали или гориво.

(127) Озон (O₃) (*Ozone*)

Озонът (O₃) е парников газ. В тропосферата или в долните слоеве на атмосферата O₃ може да доведе до образуването на смог. На нивото на земната повърхност това е форма на замърсяване на въздуха, което се получава от реакцията на азотните окиси и въглеводородите под въз-

действието на слънчевата светлина. Озонът се произвежда по естествен път, а също и от извършващите се в атмосферата реакции с участието на газове, които са резултат от дейността на човека, в т.ч. NOx, или азотните окиси от моторните превозни средства и електроцентралите. Замяряването с озон близо до нивото на земната повърхност, или т.нар. смог (индустриална мъгла) представлява проблем най-вече в горещи летни дни.

O₃ не трябва да се бърка с озона от стратосферата, който се намира на височина от 14 до 29 км в атмосферата на земята и предпазва хората от вредната слънчева радиация, тъй като поглъща ултравиолетовите лъчи. Контролът върху химикалите, които разрушават озона в стратосферата, се осъществява от Монреалския протокол.

(128) Опасна концентрация на парникови газове

(Dangerous GHG Concentration)

Крайната цел на Конвенцията по изменението на климата е стабилизация на концентрациите на парникови газове в атмосферата до равнище, което да предотвратява опасната намеса на човека в системата на климата. До момента обаче "опасна" остава недефинирано и нито един официален орган не е поел отговорността да даде дефиниция, нито на някого е било възложено това. Засега Междуправителственият комитет по изменението на климата е сигнал до заключението, че определянето на "опасна" е въпрос на политическо решение. Всякакво политическо решение по въпроса какво представлява опасната концентрация на парникови газове би имало огромни последици за политиките за контрол на емисиите за всички страни, тъй като то в крайна сметка ще установи абсолютното ниво на емисиите в глобален мащаб.

(129) Оползотворяване на метана (*Methane Recovery*)

Метод, при който емисиите на метан от възгледобивните мини например или от сметищата се улавят и след това се използват повторно чрез икономически ефективни методи на управление или чрез производство на енергия.

(130) Оползотворяване на метана от животински отпадъци

(Animal Waste Methane Recovery)

Големите ферми, които имат нужда от стопански сгради за животните (свинарници, кравеферми и т.н.), включват и големи лагуни на открито за складиране на екскрементите, докато дойде времето да се използват за тор. Произведеният при разраждането на отпадъците метан се изхвърля в атмосферата през периода на складиране в лагуна и след разхвърлянето на тора по нивите. Технологиите за оползотворяване на метана обхващат монтирането на анаеробен погълтател и използването на метана за производство на енергия.

(131) Опустиняване (*Desertification*)

Прогресиращото разрушаване или деградация на растителната покривка, особено в засушливите или полузасушливи региони, граничещи със съществуващите пустини. Прекалената паша, мащабната сеч на горите и унищожаването на влажните зони, сушата, изгарянето на стърнищата или горските пожари на огромни площи и изменението на климата заедно допринасят за разрушаване или деградация на растителната покривка.

П

(132) Парников ефект (*Greenhouse Effect*)

Повишаване на температурата на приземната атмосфера, причинено от действието като изолатор на въглеродния диоксид и другите парникови газове, чието ниво в атмосферата се е увеличило значително. Парниковият ефект е начинът, по който земята поддържа баланса между постъпващата и отдадената енергия, като позволява на излъчванията от късовълновия спектър да проникват през атмосферата и да затоплят земната повърхност, но не позволява на получените в резултат на това излъчвания от дълговълновия спектър да напуснат атмосферата.

(133) Парникови газове (ПГ) (*Greenhouse Gases, or GHGs*)

Под парникови газове най-често се имат предвид шест газа, регулирани от Протокола от Киото, за които е определено, че имат най-голям принос за парниковия ефект. Обхващат широко разпространени газове като въглероден диоксид и водна пара, но също и доста рядко срещани газове като метан и хлорфлуорокарбони, свойствата на които са свързани с пропускането или отразяването на различни видове лъчи. Повишаването на концентрацията на тези газове в атмосферата, което допринася за глобалното затопляне на климата, е резултат от изгарянето на ископаеми горива, отделянето на замърсители в атмосферата и обезлесяването. Основните парникови газове, които водят до изменение на климата, са въглеродният диоксид (CO₂), метанът (CH₄) и двуазотният оксид (N₂O). Протоколът от Киото обхваща също и хидрофлуорокарбоните (HFCs), перфлуорокарбоните (PFCs) и серния хексафлуорид (SF₆).

(134) Период за валидност на емисиите (*Emissions timeline*)

Период от време (брой години), за който се натрупват валидни за изпълнение на задълженията по Протокола от Киото емисионни кредити от проекти по механизмите "Съвместно изпълнение" или "Чисто развитие".

(135) Период на задължения (*Commitment Period, or Compliance Period*)

Периодът на задължения по Протокола от Киото е периодът, през който страните от анекс Б са се ангажирани да намалят своите общи (ко-

лективни) емисии на парникови газове с определено количество например със средно 5.2% през първия период на задължения (2008 - 2012 г.). В момента няма стойностни цели за емисиите след изтичане на определения в Протокола първи период на задължения. Ако процесът на изпълнение на Рамковата конвенция на ОН по изменението на климата продължи в сегашната си форма, тези цели ще бъдат обект на нови преговори. Очаква се сегашният модел на петгодишни периоди на ангажимент/ задължения да се запази. Основните въпроси, свързани с бъдещите периоди на задължения, включват ниво на допустимите емисии за страните, които са поели количествени задължения и степента, в която други страни могат да поемат такива задължения за своите емисии (т.е. участие на развиващите се страни).

(136) Перфлуорокарбон (PFCs) (*Perfluoro-carbons, or PFCs*)

Един от шестте парникови газове от "кошницата", подлежаща на контрол по Протокола от Киото. Те са страничен продукт от производството на алуминий. Освен това те са заместител на CFCs при производството на полупроводници. Потенциалът за глобално затопляне на PFCs се движи в диапазона от 6500 до 9200 за период от 100 години. (вижте "Потенциал за глобално затопляне")

(137) План за действие от Буенос Айрес (*Buenos Aires Plan of Action, or BAPA*)

План за действие, приет от правителствата на Четвъртата конференция на страните по Конвенцията, състояла се в Буенос Айрес (ноември 1998 г.). Планът за действие прокламира целта до Шестата конференция на страните да бъдат намерени решения на списъка от нерешени въпроси във връзка с РКОНИК и Протокола от Киото, особено по отношение на механизмите от Киото и изпълнението на поетите задължения. Разработването и трансферът на технологии, компенсацията за неблагоприятните въздействия (от самото изменение на климата и политиките за смекчаване на последиците от него) и статутът на проектите по механизма за съвместно изпълнявани дейности също са включени в Плана за действие.

(138) Пленарно заседание (*Plenary*)

Заседание на пълния състав на Конференцията на страните по РКОНИК, на което се приемат официалните решения.

(139) Повторно залесяване (*Reforestation*)

Преобразуването в резултат на пряка човешка дейност на незалесена земя в залесена площ чрез засаждане, засяване и/или подпомагане на естествените източници на семена от човека. Залесителните дейности за първия период на задължения се ограничават до повторно залесяване на земи, които към 31 декември 1989 г. не са били гори.

(140) Погълтители (*Sinks*)

Всеки процес или дейност, при който се поглъщат парникови газове от атмосферата. Според Протокола от Киото развитите страни могат да включват в определени граници промените, настъпили в нетните емисии (изчислени като емисии минус погълнат CO_2) от някои дейности в областта на промяната в земеползването и в лесовъдството. Изчисляването на ефекта на погълтителите (при растежа си растителността поглъща въглероден диоксид от атмосферата) е методически сложно и все още се нуждае от изясняване.

(141) Поглъщане на въглерод (*Carbon Sequestration*)

Обикновено се отнася за усвояването на въглеродния диоксид от погълтители, каквито са например океаните, горите и почвите. Поглъщането на въглеродния диоксид предотвратява натрупването му в атмосферата и съответно намалява възможността за парников ефект.

(142) Политики и мерки (*Policies and Measures, or PAMs*)

Според РКОНИК политиките представляват действия, които могат да бъдат предприети и/или въведени като задължителни от правителството - често съвместно с бизнеса и индустрията в собствената страна, както и с други страни - с цел ускоряване на приложението и използването на успешни мерки за ограничаване на емисиите на парникови газове. Мерките представляват технологии, процеси и практики, които, ако бъдат използвани, биха намалили емисиите на парникови газове под очакваните бъдещи равнища. Като примери в това отношение могат да бъдат посочени въглеродните и други енергийни данъци, въвеждането на стандарти за ефективността на горивата за моторните превозни средства и т.н. Понятията "общи и съгласувани" или "хармонизирани" политики се отнасят за политики, приети съвместно от страните (Това би могло да стане по региони, като например ЕС, или по страни, обединени по някакъв признак според дадена класификация, като например всички страни от Анекс I)

(143) Потенциал за глобално затопляне (ПГЗ)

(Global Warming Potential, or GWP)

Индекс, създаден от Междуправителствения комитет по изменението на климата, който позволява сравнение на различните парникови газове чрез различната им сила да ускоряват глобалното затопляне и/или продължителността на запазването им в атмосферата. Допълнителното въздействие на топлинната енергия/енергията на всички други парникови газове се сравнява с въздействието на въглеродния диоксид (CO_2) и се обозначава като CO_2 еквивалент (CO_2e), т.е. въглеродният диоксид се приема, че има потенциал за глобално затопляне 1. Метанът има потенциал за глобално затопляне 21, а двуазотният оксид - 310.

(144) Правила за отговорностите (*Liability rules*)

Правила, установени за разпределяне на отговорността, в случай че някоя страна по Конвенцията, която е прехвърлила части от предписаното ѝ количество, се окаже в нарушение (например отговорност на купувача или отговорност на страната, която е издала съответните емисионни единици).

(145) Предписани емисионни единици (ПЕЕ) (*Assigned Amount Unit, or AAU*)

Стандартна величина от предписаното количество емисии на парникови газове, равно на един метричен тон CO₂ еквивалент, изчислен с използване на потенциала за глобално затопляне. (виж "Предписано количество")

(146) Предписано количество (*Assigned Amount*)

Според Протокола от Киото общото количество емисии на парникови газове, което всяка развита страна е приела да не превишава през първия период на задължения (2008-2012 г.), представлява предписаното количество. То се изчислява чрез умножаване на общите емисии на парникови газове през 1990 г. (за България през 1988 г.) по 5 (за 5-годишния период на задължения) и след това по процента, който страната е приела според записа в анекс Б на Протокола (например 92% за ЕС, 93% за САЩ, 92% за България).

(147) Принцип на превантивност (*Precautionary Principle*)

Според Рамковата конвенция на ОН по изменението на климата (член 3): Страните трябва да предприемат превантивни мерки за предвиждане, предотвратяване или намаляване до минимум на причините за изменението на климата и да се борят против вредните му въздействия. Там, където съществуват заплахи от сериозни или необратими щети, отсъствието на пълна научнообоснована сигурност не трябва да се използва като причина за отлагане на предприемането на такива мерки, като трябва да се има предвид, че политиките и мерките за борба с изменението на климата трябва да бъдат икономически ефективни, за да гарантират глобални ползи при възможно най-ниски разходи.

(148) Приспособимост (*Adaptability*)

Отнася се до степенята, в която е възможна адаптация на съществуващата практика, процеси или структура на системите към прогнозираното или фактическото изменение на климата.

(149) Промяна на горивната база (*Fuel Switching*)

Промяната на горивната база представлява подмяна на универсални и съществуващи горивни технологии с по-ефективни и екологосъобразни. Често се използва във връзка с дейности за намаляване на емисиите на CO₂ от електроцентралите чрез подмяна на въглищата с природен газ.

(150) Протокол (Protocol)

Един протокол обикновено е свързан към вече съществуваща конвенция, но представлява отделно и допълнително съглашение, което трябва да бъде подписано и ратифицирано от страните, участници в конвенцията. Протоколите обикновено подсилват конвенцията, като добавят нови, по-подробни задължения. В контекста на изменението на климата под Протокол се разбира Протоколът от Киото.

(151) Протокол от Киото (Kyoto Protocol)

Международно споразумение за намаляване на емисиите на парникови газове в целия свят, постигнато от 159 държави, участници в Третата конференция на страните по Рамковата конвенция на ОН по изменението на климата, състояла се през декември 1997 г. в град Киото, Япония. На основата на Берлинския мандат, даден от РКОНИК, делегатите на тази конференция се споразумяват за следните конкретни условия:

Тридесет и осем развити страни, в т.ч. 12 страни с икономики в преход, приемат да намалят своите емисии на шест парникови газа с общо 5.2% спрямо нивата за 1990 г. в периода от 2008 до 2012 г. Тези шест газа са въглероден диоксид, метан, двуазотен оксид и три вредни за озона флуорокарбони (хидрофлуорокарбони, перфлуорокарбони и серния хексахлуорид), които не са обхванати от Монреалския протокол, с който се забраняват глобално хлорфлуорокарбоните. Европейският съюз като цяло приема да намали своите емисии с 8% под нивото за 1990 г., САЩ се погнисват за 7% намаления, а Япония - за 6% намаление. Някои от страните, в т.ч. Русия и Украйна, не са длъжни да правят никакви намаления, докато страни с малки икономики, като например Исландия, Норвегия и Нова Зеландия, получават правото фактически да увеличат своите емисии. На Австралия също е разрешено да увеличи своите емисии на парникови газове. За Чешката република, Унгария и Полша са приети по-ниски намаления. Република България поема ангажимент да намали емисиите си с 8% спрямо нивото на емисиите през 1988 г. (страните в преход получават право да изберат друга година освен 1990 за базисна).

Развиващите се страни, които са в процес на индустриализация, но имат ограничени ресурси за борба с екологичните проблеми, включително Китай и Индия, нямат формални задължителни цели, но им е предоставена възможност да си поставят доброволно цели за намаляване на емисиите.

(152) Публична разпродажба на емисионни разрешителни (Auctioning)

Представлява метод, чрез който разрешителните за емисии на парникови газове могат да бъдат разпределени между фирми и производители на емисии по силата на национален режим на търговия с емисии, базиращ се на готовността да се заплати за тези разрешителни. Поддръжниците на този метод на търговия с емисии твърдят, че предимството на провеждането на аукциони е, че те ще осигурят на правителствата приходи и ще подадат ценови сигнали на новия и развиващ се пазар на разрешителни.

(153) Равнопоставеност на поколенията (Intergenerational equity)

В контекста на екологичната политика това се отнася до справедливостта в разпределението на разходите и ползите от една дългосрочна политика, когато тези разходи и ползи ще се заплащат или ползват от няколко поколения. Ако вземем една насочена към намаление на емисиите на парникови газове политика за борба с изменението на климата, то разходите за намалението на емисиите ще се носят от сегашното и най-близките следващи поколения, докато ползите от запазването на климата ще се ползват от по-далечните следващи поколения.

(154) Разпределяне (Allocation)

Процесът на определяне на броя на емисионните квоти или емисионните разрешителни за определен източник на емисии от регулаторен орган в рамките на конкретен период на задължения. Разпределянето на разрешителните се извършва чрез безвъзмездно предоставяне (т.нар. даряване) или чрез публична разпродажба (аукцион).

(155) Разходи по сделката (Transaction costs)

Разходите, свързани с процеса на признаване на един проект за проект по механизмите "Съвместно изпълнение" или "Чисто развитие" и реализирането на емисионни кредити. Разходите по сделката ще включват например разходите за изготвяне на базовата линия и оценка на "допълнителността" на проекта, разходите за получаване на одобрение от страната-домакин, за мониторинг и отчитане и т.н. Разходите по сделката не трябва да включват свързаните с проекта преки инвестиции, разходите за поддръжка и експлоатация.

(156) Рамкова конвенция на ОН по изменението на климата (РКОНИК) (UN Framework Convention on Climate Change, or UNFCCC)

Това е основният международен документ за борба с глобалното затопляне на климата. Конвенцията бе приета на Световната конференция на ОН по околната среда и развитието през юни 1992 г. в Рио де Жанейро от над 150 страни и влезе в сила на 21 март 1998 г. Основната цел на конвенцията е "Да се стабилизира концентрацията на парникови газове в атмосферата на ниво, което би предотвратило опасната антропогенна намеса в климатичната система. Това ниво трябва да бъде достигнато за период от време, който би бил достатъчен за екосистемите да се пригледат естествено към изменението на климата, би гарантирал, че производството на храни не е застрашено и би позволил по-нататъшно устойчиво икономическо развитие." До момента Конвенцията е ратифицирана от 180 страни, Република България я ратифицира на 16 март 1996 г.

(157) Ранно действие (*Early Action*)

Прилагането на мерки за намаляване на емисиите на парникови газове, инвестиции в проекти по механизмите чисто развитие, съвместно изпълнение или търговия с емисии преди началото на периода на задължения, определен в Протокола от Киото.

(158) Ранно кредитиране (*Early Crediting*)

Член 12 на Протокола от Киото посочва, че ранно кредитиране ще се разрешава за проекти по механизма чисто развитие, предприети между 2000 и 2008 г. в противовес на начисляването на кредити за други намалявания на емисиите, което ще започне през 2008 г.

(159) Ратификация (*Ratification*)

След подписването на Конвенцията или Протокола страната трябва да я ратифицира обикновено с одобрението на парламента или друг законодателен орган (в зависимост от действащото национално законодателство). Ратификационният документ трябва да се депозира в отговорната институция (в този случай при генералния секретар на ООН), за да започне отчитането на 90-дневния срок за промяна на статута на страната.

(160) Редуцирани емисии (*Emission Reductions, or Ers*)

Редуцирани емисии означава намалението на емисии и/или увеличеното поглъщане на парникови газове, свързани с дейностите на всеки проект, в сравнение с използваната базова линия. Редуцираните емисии трябва да са преминали успешно сертификация.

(161) Резерв за периода на задължения (*Commitment Period Reserve*)

Във връзка с участието в международна търговия с емисии, за да се предотвратят случаите на свръхпродажби от страните от анекс Б на количества емисии от тяхното предписано количество, част от предписаното количество на страните трябва да се запази в националните регистри като резерв за периода на задължения. Резервът за периода на задължения може да представлява определен процент от предписаното количество или променлива величина в зависимост от прогнозираните или последните към съответна дата емисии (90% от предписаното количество на страната или 5 пъти емисиите от последната инвентаризация).

(162) Резервоар (*Reservoir*)

Съставна част или съставни части на системата на климата, в която се натрупва и задържа един парников газ или негов предшественик (прекурсор). Океаните, почвите и горите са възлеродни резервоари.

(163) Рио + 10 (*Rio + 10*)

Рио + 10 е специална среща на Генералната асамблея на ООН в Южна Африка през 2002 г. за отбелязване на десетата годишнина на Конференцията на ООН за околна среда и развитие, проведена през 1992 г. в Рио де Жанейро.

(164) Световна среща, или Конференция на ОН за околна среда и развитие (*Earth Summit, or UN Conference on Environment and Development, or UNCED*)

Световната среща бе проведена през 1992 г. в Рио де Жанейро, на която Рамковата конвенция на Обединените нации по изменението на климата (РКОНИК) бе подписана от повече от 150 страни, сред които и България.

(165) Серен диоксид (SO_2) (*Sulfur dioxide, or SO_2*)

Газ, който замърсява въздуха. Отделя се при изгарянето на съдържащи сяра горива като въглища, мазут, дизелово гориво и дърво.

(166) Серен хексафлуорид (SF_6) (*Sulphur Hexafluoride, or SF_6*)

Един от шестте парникови газове, които трябва да бъдат намалени по силата на Протокола от Киото. Използва се преди всичко за изолация на съоръженията за високо електрическо напрежение и за производството на системи за охлаждане на кабелите. Известен е като елегаз. Потенциалът му за глобално затопляне е 13 900 пъти този на CO_2 . SF_6 се характеризира с дълготраен ефект, като жизненият му цикъл в атмосферата е 3200 години. Сравнително малко количество SF_6 може да има значителни последици за глобалното изменение на климата.

(167) Сертификация (*Certification*)

За да бъдат признати, намаленията на емисиите трябва да преминат през процес на сертификация, т.е. да бъдат удостоверени от независими трети страни чрез верификация. Очаква се сертификацията да потвърди съществуването, валидността и наименованието на редуцираните емисии (в зависимост от проекта, чрез който са постигнати). След като е извършена сертификацията, редуцираните емисии се превръщат в отделна стока, обект на търговски обмен.

(168) Сертифицирани единици редуцирани емисии (СЕР)

(*Certified Emission Reduction Unit, or CER*)

Определено количество (1 т еквивалент на въглеродния диоксид, изчислен с използването на потенциала за глобално затопляне) намаление на емисиите на парникови газове, постигнато чрез изпълнени в развиващи се страни проекти по механизма "Чисто развитие".

(169) Среща на страните (по Протокола от Киото) (СС)

(*Meeting of the Parties to the Kyoto Protocol, or MOP*)

Висш орган на Протокола от Киото, който може да бъде свикан едва след влизането на Протокола в сила. Само Срещата на страните може да прави промени в Протокола.

(170) Статична базова линия (*Static Baseline*)

Базова линия, която има постоянно равнище във времето. Статичната базова линия предполага, че условията остават постоянни за целия жизнен цикъл на проекта.

(171) Страна домакин (*Host country*)

Страната, в която се осъществява проект по механизма "Съвместно изпълнение".

(172) Странични ползи (*Ancillary Benefits*)

Допълнителните или странични ефекти от политиката, насочена изключително към смекчаване на последиците от изменението на климата. Тази политика оказва влияние не само върху емисиите на парникови газове, но и върху ефективното използване на ресурсите (например намаляване на вредните емисии във въздуха на местно и регионално равнище, възникващи в резултат на използването на изкопаеми горива), а също и върху транспорта, селското стопанство, практиката на земеползване, заетостта и енергийната сигурност. От гледна точка на политиката, насочена към намаляване на замърсяването на въздуха в определен регион, намаляването на емисиите на парникови газове може в някои случаи да се разглежда и като странична полза.

(173) Съвместно изпълнявани дейности (СИД)

(*Activities Implemented Jointly, or AIJ*)

Пилотна фаза на механизма "Съвместно изпълнение", формулирана по силата на член 4.2 (а) на Рамковата конвенция на ОН по изменението на климата, която позволява реализирането на проекти за намаляване на емисиите между развитите страни (и фирми от тях) и страните с икономики в преход, както и с развиващите се страни (и фирми от тях). Съвместно изпълняваните дейности са предназначени да помогнат на страните по Конвенцията да натрупат опит при съвместно изпълнение на отделни проекти. За пилотната фаза няма начисляване на емисионни кредити. (виж също "Съвместно изпълнение" и "Механизъм чисто развитие").

(174) Сценарий на проект (*Project Scenario*)

Под сценарий на проект в контекста на изменението на климата се разбира прогноза за намаление на емисиите в резултат на проекта. В някои случаи проектът може да няма сценарий в този смисъл, но дейностите по проекта да водят до намаление на емисиите от текущата експлоатация или дейности. Сценарият на проекта се сравнява с текущата форма на експлоатация или т.нар. сценарий "бизнес както обикновено" (или базова линия), за да се определят постигнатите намаления на емисиите в резултат на проект за намаляване на емисиите.

(175) Съвместно изпълнение (СИ) (*Joint Implementation, or JI*)

Член 4.2.(а) на РКОНИК разрешава страните да изпълняват своите задължения по Конвенцията съвместно. На това основание в член 6 на Протокола от Киото е регламентирано създаването на механизъм, по който страните от Анекс I на Конвенцията за климата (т.е. развитите страни и някои страни в преход) могат да се кооперират за осъществяване на проекти за намаляване на емисиите в една от страните, като разделят получените единици редуцирани емисии (ЕРЕ) от тези проекти в предварително договорено между тях съотношение. Всяка от участващите страни може да използва своята част от тези единици редуцирани емисии за изпълнение на ангажиментите си по Протокола от Киото. За по-добра оценка на възможностите на този механизъм той е приложен предварително като пилотна фаза под името "Съвместно изпълнявани дейности".

(176) Съпътстващи ползи (*Co-benefits*)

Ползите от политики, които по едни или други причини са реализирани по едно и също време - включително мерки за предотвратяване изменението на климата - с което се признава фактът, че повечето от политиките, предназначени за намаляване на емисиите на парникови газове, имат и други, често почти равностойно по важност цели, например развитие, устойчивост и равнопоставеност. (Вижте също "Странични ползи")

(177) Сътрудничество в областта на технологията / Трансфер на технологии (*Technology Cooperation / Technology Transfer*)

Процес, чрез който енергийно ефективни или по-малко енергоемки технологии, разработени от индустриално развитите страни, се предоставят за ползване от по-малко развитите страни. Трансферът на технологии може да се извърши чрез търговия, чрез правителствени програми, чрез договорености с неправителствени организации или по други начини. Международните преговори по Конвенцията поставят акцента върху член 4.5, според който развитите страни (по-специално страните, членки на ОИСР) се задължават да предприемат мерки за насърчаване, подпомагане и финансиране според нуждите на достъпа до екологосъобразни технологии в развиващите се страни с цел те да изпълнят условията на Конвенцията.

T

(178) Търговия с емисии (*Emissions Trading*)

По принцип търговията с емисии може да се извършва на международно, вътрешнонационално и вътрешнофирмено ниво. Член 17 на Протокола от Киото разрешава на страните от анекс Б да обменят емисионни единици на пазарен принцип. Тези страни, които намаляват емисиите си на парникови газове под изискваното ниво могат да продават излишните намаления. Участието на фирми и други лица в международната тър-

говия с емисии се регламентира от законодателството на съответната страна. (виж също "Международна търговия с емисии")

(179) Търговия със серен диоксид (*Sulphur Dioxide Trading, or SO₂ Trading*)

С цел икономически изгодна борба с проблема с киселинните дъждове в САЩ правителството на САЩ въвежда задължителна програма за търговия с емисии на SO₂ чрез Закона за чистотата на въздуха. Тази система за търговия често се цитира като модел за Международната търговия с емисии, предложена по Протокола от Киото с цел намаляване на антропогенните емисии на парникови газове в световен мащаб.

У

(180) Управление на енергопотреблението (*Demand-side Management*)

Политики и програми, предназначени да намалят или оптимизират потреблението на електроенергия и групи енергийни източници. То спомага за намаляване на необходимостта от строителство на нови енергийни мощности. Основен подход на управлението на енергопотреблението е повишаването на енергийната ефективност.

(181) Устойчиво развитие (*Sustainable development*)

Широко по обхват понятие, което се отнася до необходимостта от баланс в удовлетворяването на краткосрочните интереси и опазването на интересите на бъдещите поколения, включително тяхното право на безопасна и здравословна околна среда. Световната комисия на ОН по околната среда и развитието през 1987 г. определи изискването устойчивото развитие да "съответства на нуждите на настоящето, без да жертва възможностите на бъдещите поколения да задоволяват своите нужди".

(182) Уязвимост (*Vulnerability*)

Уязвимостта определя степенята, в която изменението на климата може да нанесе щети на една система. Тя зависи не само от чувствителността на системата, но също и от способността ѝ да се приспособи към новите климатични условия.

Х

(183) Хидрофлуорокарбони (HFCs) (*Hydrofluorocarbons, or HFCs*)

Между шестте парникови газове, обект на контрол на "кошницата" от газове по Протокола от Киото, хидрофлуорокарбоните (HFCs) се разработват като заместител на хлорфлуорокарбоните (CFCs) и хидрохлорфлуорокарбоните (HCFCs). Тези газове също се отделят и изхвърлят в атмосферата при някои производствени процеси. HFCs се използват най-

вече при охладителната техника и изолационната пяна. Техният потенциал за глобално затопляне се движи в диапазона от 140 до 11 700 пъти повече от този на CO₂.

(184) Хлорфлуоркарбони (*Chlorofluorocarbons, or CFCs*)

Парникови газове, включени в Монреалския протокол (1987 г.) и използвани за хладилните уреди, климатичните инсталации, опаковка, изолация, разтворители или аерозолни препарати. Тъй като те не се разграждат в ниските слоеве на атмосферата, хлорфлуорокарбоните (CFCs) се смесват в горните слоеве на атмосферата, където при подходящи условия разрушават озона. Тези газове се заместват с други съставки, в т.ч. хидрохлорфлуорокарбони (HCFCs), които не са обхванати от Протокола от Киото (поради включването им в Монреалския протокол през 1992 г.) и хидрофлуорокарбони (HFCs), които са парникови газове, обхванати от Протокола от Киото.

Ц

(185) Цикъл на горивата (*Fuel Cycle*)

Отнася се до пълния цикъл на гадено гориво при всичките му приложения и форми. Така например цикълът на горивото възлиза е добив, транспортиране, изгаряне, емисии във въздуха и изхвърляне на пепелта, нейното транспортиране и отлагане (изхвърляне).

Ч

(186) Частници (*Particulate matter, or PM*)

Форма на замърсяване на въздуха, която обхваща сажди, прах, мръсотия и аерозоли. Тя има бързо забелязващо се въздействие върху видимостта и изложените на открито повърхности и може да причини или засили дишанелните и сърдечните здравословни проблеми.

(187) Член 12 (на Протокола от Киото) (*Article 12*)

Изисквания на Протокола от Киото относно прехвърлянето на сертифицирани редуцирани емисии от проекти, изпълнявани в развиващите се страни, към индустриално развитите страни.

(188) Член 17 (на Протокола от Киото) (*Article 17*)

Изисквания на Протокола от Киото относно международната търговия с емисии между страните от Анекс Б.

(189) Член 18 (на Протокола от Киото) (*Article 18*)

Изисквания на Протокола от Киото относно изпълнението на поетите от страните задължения.

(190) Член 3 (на Протокола от Киото) (Article 3)

Изисквания на Протокола от Киото относно националните ангажименти за намаляване на емисиите на парникови газове.

(191) Член 4.1 (на РКОНИК) (Article 4.1)

Този член на Конвенцията съдържа общи задължения за всички страни участнички - развити и развиващи се.

(192) Член 4.2 (на РКОНИК) (Article 4.2)

Този член на Конвенцията съдържа конкретни задължения за развитите страни участнички (анекс I), и по-специално предприемането на мерки, насочени към намаляване до 2000 г. на емисиите на парникови газове до нивата им за 1990 г.

(193) Член 5 (на Протокола от Киото) (Article 5)

Изисквания на Протокола от Киото относно инвентаризацията на емисиите на парникови газове

(194) Член 6 (на Протокола от Киото) (Article 6)

Изисквания на Протокола от Киото относно основаната на проекти търговия на емисии между страните от анекс Б, които имат количествено определени национални лимити на емисиите.

(195) Член 7 (на Протокола от Киото) (Article 7)

Изисквания на Протокола от Киото относно представянето на отчети с информация за удостоверяване на изпълнението по Чл. 3.

(196) Член 8 (на Протокола от Киото) (Article 8)

Изисквания на Протокола от Киото относно прегледа на информацията, представена по чл. 7.

(197) Чувствителност на климата (Climate Sensitivity)

Теоретична промяна в средната температура на въздуха на земната повърхност при определена промяна в концентрацията на парниковите газове или друг принудителен механизъм. Не се отнася за промени в други свойства на климата.

ТЕРМИНИ,

свързани с изменението на климата
Англо-български речник

Accredited Independent Entity	Акредитирана независима организация (1)
AAU, or Assigned Amount Unit	Предписани емисионни единици (ПЕЕ) (145)
Activities Implemented Jointly, or AIJ	Съвместно изпълнявани дейности (СИД) (173)
Ad hoc Group on Article 13, or AG13	Специална работна група по член 13 (31)
Ad Hoc Group on the Berlin Mandate, or AGBM	Специална работна група по Берлинския мандат (30)
Adaptability	Приспособимост (148)
Adaptation	Адаптация (45)
Additionality	Допълнителност (77)
Adjusted assigned amount	Коригирано предписано количество (109)
Adverse Effects/Impacts	Неблагоприятни ефекти/ въздействия (123)
Afforestation	Залесяване (90)
AG13, or Ad hoc Group on Article 13	Специална работна група по член 13 (31)
AGBM, or Ad Hoc Group on the Berlin Mandate	Специална работна група по Берлинския мандат (30)
AIJ, or Activities Implemented Jointly	Съвместно изпълнявани дейности (СИД) (173)
Alliance of Small Island States, or AOSIS	Съюз на малките островни държави (43)
Allocation	Разпределяне (154)
Alternative Energy	Алтернативна енергия (48)
Ancillary Benefits	Странични ползи (172)
Animal Waste Methane Recovery	Оползотворяване на метана от животински отпадъци (130)
Annex B Countries	Страни от анекс Б (на Протокола от Киото) (41)
Annex I Countries	Страни от анекс I (на РКОНИК) (39)
Annex II Countries	Страни от анекс II (на РКОНИК) (40)
Anthropogenic Emissions	Антропогенни емисии (49)
AOSIS, or Alliance of Small Island States	Съюз на малките островни държави (43)
Article 12	Член 12 (на Протокола от Киото) (187)
Article 17	Член 17 (на Протокола от Киото) (188)
Article 18	Член 18 (на Протокола от Киото) (189)

Article 3	Член 3 (на Протокола от Киото) (190)
Article 4.1	Член 4.1 (на РКОНИК) (191)
Article 4.2	Член 4.2 (на РКОНИК) (192)
Article 5	Член 5 (на Протокола от Киото) (193)
Article 6	Член 6 (на Протокола от Киото) (194)
Article 6 Supervisory Committee, or Supervisory Committee	Надзорен комитет по чл. 6 (на Протокола от Киото)/ Надзорен комитет (15)
Article 7	Член 7 (на Протокола от Киото) (195)
Article 8	Член 8 (на Протокола от Киото) (196)
Assigned Amount	Предписано количество (146)
Assigned Amount Unit, or AAU	Предписани емисионни единици (ПЕЕ) (145)
Atmosphere	Атмосфера (50)
Auctioning	Публична разпродажба (аукцион) на емисионни разрешителни (152)
Banking	Запасяване (91)
BAPA, or Buenos Aires Plan of Action	План за действие от Буенос Айрес (137)
Baseline	Базова линия (51)
Berlin Mandate	Берлински мандат (54)
Binding targets	Обвързващи цели (125)
Biofuel	Биогориво (55)
Biomass	Биомаса (56)
Borrowing	Заемане (от бъдещи периоди на ангажимент) (89)
Bubble	Емисионен пакет (83)
Buenos Aires Plan of Action, or BAPA	План за действие от Буенос Айрес (137)
Bureau	Бюро (на Конференцията страните) (2)
Cap and Trade	Лимити и търговия (на емисии) (113)
Carbon Cycle	Въглероден цикъл (64)
Carbon Dioxide Equivalent, or CO ₂ e	Еквивалент на въглеродния диоксид (81)
Carbon Dioxide, or CO ₂	Въглероден диоксид (CO ₂) (62)
Carbon Intensity	Въглероден интензитет (63)
Carbon Sequestration	Поглъщане на въглерод (141)

Carbon Sinks	Въглеродни поглътители (65)
Carbon Tax	Въглероден данък (61)
CDM, or Clean Development Mechanism	Механизъм "Чисто развитие" (МЧР) (116)
Central Group 11 or CG11	Централна група на единадесетте (ЦГ11) (44)
CER, or Certified Emission Reduction Unit	Сертифицирани единици редуцирани емисии (168)
Certification	Сертификация (167)
Certified Emission Reduction Unit, or CER	Сертифицирани единици редуцирани емисии (168)
CG11, or Central Group 11	Централна група на единадесетте (ЦГ11) (44)
CH ₄ , or Methane	Метан (CH ₄) (115)
Chair (or chairperson etc.)	Преседател (22)
Chlorofluorocarbons (CFCs)	Хлорфлуоркарбони (184)
Clean Development Mechanism (CDM) Executive Board/ Executive Board	Изпълнителен съвет на механизма "Чисто развитие"/ Изпълнителен съвет (8)
Clean Development Mechanism, or CDM	Механизъм "Чисто развитие" (МЧР) (116)
Climate Change	Изменение на климата (94)
Climate Sensitivity	Чувствителност на климата (197)
Climate System	Климатична система (101)
CO ₂ e, or Carbon Dioxide Equivalent	Еквивалент на въглеродния диоксид (81)
Co-benefits	Съпътстващи ползи (176)
Cogeneration	Комбинирано производство (когенерация) (105)
Combined Cycle	Комбиниран цикъл (104)
Commitment Period (or Compliance Period)	Период на задължения (135)
Commitment Period Reserve	Резерв за периода на задължения (161)
Committee of the Whole	Общ комитет (20)
Compliance	Изпълнение на задълженията (96)
Compliance Period (or Commitment Period)	Период на задължения (135)
Conference of the Parties, or COP	Конференция на страните (КС) (107)
COP, or Conference of the Parties	Конференция на страните (КС) (107)
COP/MOP	Конференция на страните/ Среца на страните (КС/СС) (108)

Countries with economies in transition (EIT)	Страни с икономики в преход (СИП) (42)
Credit for Early Action	Кредитиране за ранни действия (111)
Dangerous GHG Concentration	Опасна концентрация на ПГ (128)
Deforestation	Обезлесяване (126)
Demand-side Management	Управление на енергопотреблението (180)
Demonstrable Progress	Демонстриран напредък (75)
Desertification	Опустиняване (131)
Developed Countries	Развити страни (27)
Developing countries or less developed countries	Развиващи се страни или слабо развити страни (26)
Early Action	Ранно действие (157)
Early Crediting	Ранно кредитиране (158)
Earth Summit, or UN Conference on Environment and Development (UNCED)	Световна среща или Конференция на ОН за околна среда и развитие (164)
EIT Countries, or Countries with economies in transition	Страни с икономики в преход (СИП) (42)
Emission Allowance, or Allowance	Емисионна квота (84)
Emission Inventory, or Inventory	Инвентаризация на емисиите/инвентаризация (99)
Emission Permits, or Permits	Емисионни разрешителни/Разрешителни (86)
Emission Reductions, or ERs	Редуцирани емисии (160)
Emission Targets	Емисионни цели (87)
Emission taxes	Емисионни данъци (85)
Emissions	Емисии (82)
Emissions Cap, or Cap	Лимит на емисиите/лимит (112)
Emissions leakage, or Leakage	Изтичане на емисии/Изтичане (97)
Emissions Reduction Unit, or ERU	Единица редуцирани емисии (ERU) (79)
Emissions Source, or Source	Източник на емисии/Източник (98)
Emissions timeline	Период за валидност на емисиите (134)
Emissions Trading	Търговия с емисии (178)
Entry into force	Влизане в сила (59)
Environmental Integrity Group	Група за екологичен интегритет (3)

ERs, or Emission Reductions	Редуцирани емисии (160)
ERU, or Emissions Reduction Unit	Единица редуцирани емисии (ЕРЕ) (79)
EU, or European Union	Европейски съюз (ЕС) (7)
European Union, or EU	Европейски съюз (ЕС) (7)
Flexibility Mechanisms	Гъвкави механизми (73)
Forest dieback	Измиране на горите (95)
Fossil Fuels	Изкопаеми горива (93)
Fuel Cell	Горивни клетки (72)
Fuel Cycle	Цикъл на горивата (185)
Fuel Switching	Промяна на горивната база (149)
Fungibility	Взаимозаменяемост (58)
GCMs, or General Circulation Models	Модели на общата атмосферна циркулация (117)
GEF, or Global Environment Facility	Глобален екологичен фонд (ГЕФ) (68)
General Circulation Models, or GCMs	Модели на общата атмосферна циркулация (117)
GHGs, or Greenhouse Gases	Парникови газове (ПГ) (133)
Global Environment Facility, or GEF	Глобален екологичен фонд (ГЕФ) (68)
Global Warming	Глобално затопляне (69)
Global Warming Potential, or GWP	Потенциал за глобално затопляне (ПГЗ) (143)
Grandfathering	Безвъзмездно предоставяне (гаряване) (53)
Greenhouse Effect	Парников ефект (132)
Greenhouse Gases, or GHGs	Парникови газове (ПГ) (133)
Group of 77 and China, or G77/China	Групата на 77-те и Китай (Г-77 и Китай) (6)
GWP, or Global Warming Potential	Потенциал за глобално затопляне (ПГЗ) (143)
Heat-Island Effect	Ефект на топлинни острови (88)
HFCs, or Hydrofluorocarbons	Хидрофлуорокарбони (HFCs) (183)
Host country	Страна домакин (171)
Hot Air	"Горещ въздух" (70)
Hydrofluorocarbons, or HFCs	Хидрофлуорокарбони (HFCs) (183)
IEA, or International Energy Agency	Международна агенция по енергетика (МАЕ) (11)
IET, or International Emissions Trading	Международна търговия с емисии (114)

INC, or Intergovernmental Negotiating Committee	Междуправителствен комитет за преговори (12)
Independent Transaction Log, or ITL	Независим регистър на сделките (124)
Intergenerational equity	Равнопоставеност на поколенията (153)
Intergovernmental Negotiating Committee, or INC	Междуправителствен комитет за преговори (12)
Intergovernmental Panel on Climate Change, or IPCC	Междуправителствен комитет по изменение на климата (13)
International Emissions Trading, or IET	Международна търговия с емисии (114)
International Energy Agency, or IEA	Международна агенция по енергетика (МАЕ) (11)
IPCC, or Intergovernmental Panel on Climate Change	Междуправителствен комитет по изменение на климата (13)
ITL, or Independent Transaction Log	Независим регистър на сделките (124)
JI, or Joint Implementation	Съвместно изпълнение (СИ) (175)
Joint Implementation, or JI	Съвместно изпълнение (СИ) (175)
JUSSCANNZ	Група на развитите страни извън Европейския съюз (4)
Kyoto Basket	Кошица на Киото протокола (110)
Kyoto forests	Гори по Протокола от Киото (71)
Kyoto Mechanisms, or Mechanisms	Киото механизми/ Механизми (100)
Kyoto Protocol	Протокол от Киото (151)
Land Conservation	Консервация на поземления ресурс (106)
Land Use, Land-Use Change and Forestry, or LULUCF	Земеползване, промяна в земеползването и лесоъдство (92)
LDCs, or Least Developed Countries	Най-слабо развити страни (16)
Least Developed Countries, or LDCs	Най-слабо развити страни (16)
Liability rules	Правила за отговорностите (144)
LULUCF, or Land Use, Land-Use Change and Forestry	Земеползване, промяна в земеползването и лесоъдство (92)
Meeting of the Parties (to the Kyoto Protocol), or MOP	Среща на страните (по Протокола от Киото) или СС (169)
Methane Recovery	Оползотворяване на метана (129)
Methane, or CH ₄	Метан (CH ₄) (115)

Monitoring	Мониторинг (118)
Montreal Protocol	Монреалски протокол (119)
MOP, or Meeting of the Parties	Среща на страните (по Протокола от Киото) или СС (169)
N ₂ O, or Nitrous Oxide	Двуазотен оксиг (N ₂ O) (74)
National Action Plan	Национален план за действие (120)
National Climate Change Focal Point	Национален координатор по климата (17)
National Communications	Национални съобщения (122)
National delegation	Национална делегация (18)
National Registry, or Registry	Национален регистър/ Регистър (121)
Newly-industrialized economies	Нови индустриализирани икономики (19)
Nitrogen dioxide, or NO ₂	Азотен диоксиг (NO ₂) (46)
Nitrogen oxides, or NO _x	Азотни оксиги (NO _x) (47)
Nitrous Oxide, or N ₂ O	Двуазотен оксиг (N ₂ O) (74)
NO ₂ , or Nitrogen dioxide	Азотен диоксиг (NO ₂) (46)
Non-Annex B Parties	Страни извън анекс Б (38)
Non-Annex I Parties	Страни извън анекс 1 (37)
Non-Party	Страна извън Конвенцията (36)
NO _x , or Nitrogen oxides	Азотни оксиги (NO _x) (47)
Observer	Наблюдател (14)
OECD, or Organization for Economic Cooperation and Development	Организация за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) (21)
Offsets	Допълнителна регукция (76)
Organization for Economic Cooperation and Development, or OECD	Организация за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) (21)
Ozone	Озон (O ₃) (127)
PAMs, or Policies and Measures	Политики и мерки (142)
Particulate matter, or PM	Частници (186)
Party	Страна (35)
Perfluoro-carbons, or PFCs	Перфлуорокарбон (PFCs) (136)
PFCs, or Perfluoro-carbons	Перфлуорокарбон (PFCs) (136)
Plenary	Пленарно заседание (138)
PM, or Particulate matter	Частници (186)
Policies and Measures, or PAMs	Политики и мерки (142)
Precautionary Principle	Принцип на превантивност (147)
President of the COP	Президент на КОП (23)

Project Scenario	Сценарий на проект (174)
Project-specific baseline	Базова линия за конкретен проект (52)
Protocol	Протокол (150)
QELROs , or Quantified Emissions Limitations and Reductions Objectives	Количествени цели за ограничаване и намаляване на емисиите (103)
Quantified Emissions Limitation and Reduction Commitments	Количествени ангажименти за ограничаване и намаляване на емисиите (102)
Quantified Emissions Limitations and Reductions Objectives, or QELROs	Количествени цели за ограничаване и намаляване на емисиите (103)
Ratification	Ратификация (159)
Reference Year	Базова година
Reforestation	Повторно залесяване (139)
Regional groups	Регионални групи (28)
Removal Units, or RMUs	Единици погълнати емисии (ЕПЕ) (80)
Renewable Energy	Възобновяема енергия (66)
Renewable Energy Sources, or Renewables	Възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) (67)
Reservoir	Резервоар (162)
Rio + 10	Рио + 10 (163)
RMUs, or Removal Units	Единици погълнати емисии (ЕПЕ) (80)
SBI, or Subsidiary Body for Implementation	Спомагателен орган по изпълнението (СОИ) (34)
SBSTA, or Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice	Спомагателен орган за научно-технически консултации (СОНТК) (33)
Secondary Market	Вторичен пазар (60)
Secretariat of the UN Framework Convention on Climate Change	Секретариат на РКОНИК (29)
SF ₆ , or Sulphur Hexafluoride	Серен хексафлуорид (SF ₆) (166)
Sinks	Поглътители (140)
SO ₂ , or Sulfur dioxide	Серен диоксид (SO ₂) (165)
Static Baseline	Статична базова линия (170)
Subsidiary body	Спомагателен орган (32)
Subsidiary Body for Implementation, or SBI	Спомагателен орган по изпълнението (СОИ) (34)
Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice, or SBSTA	Спомагателен орган за научно-технически консултации (СОНТК) (33)
Sulfur dioxide, or SO ₂	Серен диоксид (SO ₂) (165)
Sulphur Dioxide (or SO ₂) Trading	Търговия със серен диоксид (179)

Sulphur Hexafluoride, or SF ₆	Серен хексафлуорид (SF ₆) (166)
Supplementarity	Допълнителност (78)
Sustainable development	Устойчиво развитие (181)
Technology Cooperation, or Technology Transfer	Сътрудничество в областта на технологията/Трансфер на технологии (177)
Transaction costs	Разходи по сделката (155)
Umbrella Group	Групата "чадър" (5)
UN Commission on Sustainable Development, or CSD	Комисия на ООН по устойчиво развитие (9)
UN Conference on Trade and Development, or UNCTAD	Конференция на ООН за търговия и развитие (ЮНКТАД) (10)
UN CSD, or UN Commission on Sustainable Development	Комисия на ООН по устойчиво развитие (9)
UN Development Programme, or UNDP	Програма на ООН за развитие (ПРООН) (24)
UN Environment Programme, or UNEP	Програма на ООН по околна среда (ЮНЕП) (25)
UN Framework Convention on Climate Change, or UNFCCC	Рамкова конвенция на ООН по изменението на климата (РКОНИК) (156)
UNCED, or Earth Summit, or UN Conference on Environment and Development	Световна среща или Конференция на ООН за околна среда и развитие (164)
UNCTAD, or UN Conference on Trade and Development	Конференция на ООН за търговия и развитие (ЮНКТАД) (10)
UNDP, or UN Development Programme	Програма на ООН за развитие (ПРООН) (24)
UNEP, or UN Environment Programme	Програма на ООН по околна среда (ЮНЕП) (25)
UNFCCC, or UN Framework Convention on Climate Change	Рамкова конвенция на ООН по изменението на климата (РКОНИК) (156)
Verification	Верификация (57)
Vulnerability	Уязвимост (182)
CO ₂ , or Carbon Dioxide	Въглероден диоксид (CO ₂) (62)

Издание на
Център за енергийна ефективност
EnEffect
www.eneffect.bg
Офис:
1164 София
бул. Хр. Смирненски 1
тел. 963 1714
факс 963 2574
Електронна поща:
eneffect@mail.orbitel.bg
За кореспонденция:
1606 София, пк 85

Издание е отпечатано на рециклирана хартия